

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

*Monistický model vnitřní struktury akciové
společnosti*

Zpracoval: Daniel Čada

Plzeň

2020

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Daniel ČADA**
Osobní číslo: **R15M0039P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Monistický model vnitřní struktury akciové společnosti**
Zadávající katedra: **Katedra obchodního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Systémy vnitřní struktury akciové společnosti
3. Právní úprava monistického modelu akciové společnosti v České republice
4. Orgány akciové společnosti v monistickém modelu
5. Komparace právní úpravy monistického modelu v České republice s úpravou ve vybraných zemích
6. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-451-0
- DĚDIČ, Jan a kol. Akciové společnosti. 7. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, 672 s. ISBN 9788074004049
- BOHÁČEK, Martin. Základy amerického obchodního práva. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-685-3
- ČERNÁ, Stanislava. Obchodní právo: Akciová společnost. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-164-1
- ŘEHÁČEK, Oldřich. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckova edice právo a hospodářství. ISBN 978-80-7400-346-2
- HAVEL, Bohumil. Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Ostrava: Sagit, 2012, 287 s. ISBN 9788072089239
- DĚDIČ, Jan; LASÁK, Jan. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (1. část). Obchodněprávní revue. 2013, roč. 5, č. 3, s. 65-71. ISSN 1803-6554
- DĚDIČ, Jan; LASÁK, Jan. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (2. část). Obchodněprávní revue. 2013, roč. 5, č. 4, s. 97-105. ISSN 1803-6554

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Tomáš Ficner, Ph.D.**
Katedra obchodního práva

Datum zadání diplomové práce: **26. března 2019**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2020**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 11. září 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „*Monistický model vnitřní struktury akciové společnosti*“ zpracoval zcela samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni dne 15. dubna 2020

.....
Daniel Čada

Obsah

Úvod	1
1. Vnitřní organizační struktury akciových společností	3
1.1 Corporate governance	3
1.1.1 Pojem corporate governance	3
1.1.2 Úloha corporate governance.....	4
1.1.3 Rozdělení členů správní rady na výkonné a nevýkonné	5
1.2 Modely správy a řízení akciových společností	6
1.2.1 Dualistický model.....	6
1.2.2 Monistický model.....	8
1.2.3 Komparace dualistického a monistického systému	9
2. Účinná úprava monistického modelu vnitřní struktury akciové společnosti dle ZOK	12
2.1 Zavedení monistického modelu do právního řádu ČR	12
2.1.1 Monistický model v evropské společnosti	12
2.1.2 Zavedení monistického modelu pro akciové společnosti.....	13
2.2 Prameny úpravy monistického modelu akciové společnosti	14
2.3 Orgány v monistickém modelu akciové společnosti	15
2.3.1 Správní rada.....	16
2.3.2 Statutární ředitel	19
3. Úprava monistického systému akciové společnosti s účinností od 1. ledna 2021	22
3.1 Zákon číslo 33/2020 Sb.	22
3.2 Prameny úpravy	23
3.3 Volba vnitřní struktury	24
3.4 Správní rada	25
3.4.1 Podmínky pro výkon funkce člena správní rady	25
3.4.2 Počet členů správní rady.....	27
3.4.3 Vznik funkce člena ve správní radě	28
3.4.4 Zánik funkce člena ve správní radě.....	31

3.4.5	Práva členů správní rady	33
3.4.6	Povinnosti členů správní rady	33
3.4.7	Působnost správní rady.....	39
3.4.8	Smlouva o výkonu funkce.....	45
4.	Monistický systém v zahraničí	48
4.1	Monistický systém v USA	48
4.2	Monistický systém ve Velké Británii	49
4.3	Monistický systém ve Francii	51
4.4	Monistický systém v Itálii	53
	Závěr	55
	Resumé	57
	Seznam použité literatury a dalších pramenů	58
	Odborné monografie, komentáře a sborníky	58
	Odborné články	59
	Elektronické zdroje.....	60
	Právní předpisy.....	60
	Judikatura	62
	Seznam použitých zkratk	63

Úvod

Do 1. ledna 2014¹ mohly být akciové společnosti v České republice zakládány jen s dualistickým modelem vnitřní struktury. Rekodifikace obchodního práva přinesla pro akciové společnosti významnou změnu, a to možnost volby mezi tradičním dualistickým modelem a nově zavedeným monistickým modelem (dále také jako monistický systém), jenž je předmětem této práce. Přesto monistický model nebyl pro české právní prostředí úplnou novinkou, jelikož s monistickou vnitřní strukturou mohly být i před účinností zákona o obchodních korporacích zakládány evropské společnosti.²

Účinná právní úprava monistického modelu pro akciové společnosti obsažená v zákoně o obchodních korporacích (dále také jako ZOK) skýtá mnoho výkladových nejasností a otazníků, a to především kvůli stručné úpravě a vzhledem k použití odkazovacích ustanovení na orgány systému dualistického, jež tak platí i na orgány systému monistického. Tato úprava také nereflexuje klasický, typický monistický model známý ze zemí, kde má tento model již dlouholetou tradici. Od klasického monistického modelu se česká právní úprava dle ZOK odlišuje především obligatorním vytvářením dvou orgánů vnitřního řízení – správní rady a statutárního ředitele, přičemž klasický monistický model je typický tím, že je vytvářen jen jeden orgán vnitřního řízení – správní rada.

V reakci na tyto nedostatky a ve snaze přiblížit český monistický systém klasické podobě, byla schválena novela³ ZOK, jež vstoupila v platnost dne 13. února 2020 a nabude účinnosti dne 1. ledna 2021. V této novele je nově obsažena explicitní úprava monistického systému a dochází k úplnému nahrazení současné úpravy. Účinností novely dochází mimo jiné k zániku statutárního ředitele jako obligatorně vytvářeného orgánu, díky čemuž bude jediným obligatorně vytvářeným orgánem v monistickém systému jen správní rada.

S ohledem na uvedenou novelu zákona o obchodních korporacích je tedy téma velmi aktuální, přičemž si autor klade za hlavní cíl především analýzu

¹ Dne 1.1.2014 nabyl účinnosti zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

² Evropské společnosti založené dle nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 o statutu evropské společnosti (SE) a prováděcího zákona č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti.

³ Zákon č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a dalších souvisejících zákonů.

a deskripci nového konceptu monistického modelu který nabude účinnosti dne 1. ledna 2021. Dalším cílem této diplomové práce je analýza a deskripce v současnosti účinné právní úpravy monistického modelu akciové společnosti, s ohledem na aktuální judikaturu a odbornou literaturu, přičemž důraz bude kladen především na specifika a výkladové otazníky této úpravy. Posledním cílem této práce je komparace platné české právní úpravy monistického systému s vybranými zahraničními úpravami, s vyzdvižením jednotlivých distinkcí těchto úprav, jež by mohly sloužit jako inspirace pro úvahy *de lege ferenda*.

Tato práce je strukturována do čtyř kapitol. Na začátku práce se budu věnovat obecně správě a řízení společností s ohledem na doktrínu *corporate governance*, přičemž představím dva základní modely správy a řízení společností, tedy model dualistický a monistický, jež podrobím vzájemné komparaci.

Dále se budu zabývat v současnosti účinnou právní úpravou monistického systému dle ZOK, jež pozbude účinnosti dne 31. prosince 2020. Věnuji se především specifikům a odlišnostem oproti budoucí novelizované úpravě. V této části se také zaměřím na nedostatky a výkladové problémy které se s touto úpravou pojí.

Třetí kapitolu této práce bych označil za stěžejní. V této části práce se budu snažit pomocí metod deskripce a analýzy představit podobu monistického modelu s ohledem na změny které přináší novela ZOK, tedy jak bude vypadat právní úprava monistického modelu jako celek s účinností od 1. ledna 2021. Podrobněji se zde budu zabývat jednotlivými právními instituty, jež se se uplatní pro monistický model. Především se zaměřím na instituty, jež se týkají správní rady a jejích členů, jelikož ta představuje ústřední a nejdůležitější orgán společnosti s monistickou strukturou.

V poslední kapitole této práce se budu věnovat úpravám monistického systému dle právních řádů jednotlivých vybraných států, jež komparativní metodou porovnávám s českou právní úpravou. Konkrétní státy jsem zvolil především proto, jelikož jsou typickými představiteli zemí, které preferují monistický systém (USA, Velká Británie), nebo z důvodu, že v těchto právních rádech hledali inspiraci čeští zákonodárci při tvorbě české právní úpravy monistického systému (Itálie, Francie).

1. Vnitřní organizační struktury akciových společností

Základem pro správné fungování akciové společnosti (dále také jen jako společnost) je jasně stanovená organizační struktura, bez té by hrozila její vnitřní nerovnováha a riziko vzniku škod.⁴ Nejpodstatnější složku organizační struktury akciové společnosti tvoří její orgány, jež lze z hlediska jejich působnosti kategorizovat na orgán nejvyšší, orgán statutární a orgán kontrolní.⁵ V případě akciové společnosti je jak v monistickém, tak i v dualistickém modelu nejvyšším orgánem valná hromada. Statutární a kontrolní orgány se liší dle zvoleného systému vnitřní struktury. Statutárním orgánem v dualistickém systému je představenstvo, přičemž dozorčí rada funguje jako orgán kontrolní. Monistický systém je založen na principu správy jediným centrálním orgánem, jímž je správní rada, která plní funkci výkonnou a zároveň i kontrolní (dle účinné české právní úpravy doplněná o statutárního ředitele).

Organizační struktury akciových společností, respektive jejich správa a řízení úzce souvisí s pojmem *corporate governance*, jehož je správa a řízení společnosti součástí a na který je po celém světě nahlíženo se značnými rozdíly. Okruh problematiky správy a řízení korporací zahrnuje celou řadu oblastí, mezi které patří především: úloha vrcholového managementu, ochrana práv akcionářů, společenská odpovědnost podniku, úloha správních orgánů ve společnosti nebo působnost a složení jednotlivých správních orgánů.⁶

1.1 Corporate governance

1.1.1 Pojem corporate governance

Existuje mnoho různých definic pojmu „*corporate governance*“, některé přinášejí užší vymezení tohoto pojmu a některé širší vymezení, s ohledem na více úhlů pohledu. Jednou z nejznámějších a nejvýznamnějších definic, je definice obsažená

⁴ HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010. s. 74.

⁵ LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 338.

⁶ ČVANČAROVÁ, Z. *Mezinárodní správa společností*. Praha: C.H. Beck, 2014. s. 94-97.

v tzv. Cadburyho zprávě z roku 1992: „*Corporate governance je systém, jehož prostřednictvím jsou společnosti spravovány a řízeny.*“⁷

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) definovala pojem corporate governance takto: „*Corporate governance je systém, kterým jsou vedeny a řízeny podnikatelské korporace. Tento systém specifikuje distribuci pravomocí a zodpovědností mezi jednotlivé zúčastněné, jako jsou představenstvo, respektive dozorčí rada, management a majoritní a ostatní vlastníci, a formuluje pravidla a postupy, jakým způsobem budou přijímána rozhodnutí o podnikových záležitostech. Přitom zároveň určuje i způsob, jak budou podniku stanovovány cíle a prostředky k jejich dosažení a způsoby měření úspěšnosti.*“⁸

Z českých autorů zabývajících se problematikou corporate governance uvedu definici Pavla Tuleji uvedenou v knize Corporate governance v České republice: „*...studium a pochopení moci, vztahů a odpovědnosti v podnicích, jež jako právnické osoby, vybavené právní subjektivitou, vznikají sdružením kapitálu, který těmto subjektům poskytují jednotlivé právnické a fyzické osoby. Dá se tedy říci, že studium corporate governance by mělo být zaměřeno především na jednotlivé způsoby řízení velkých společností a zvláště pak na vzájemnou interakci mezi strukturami, procesy a tradicemi, které v těchto korporacích určují způsoby uplatňování moci a přijímání rozhodnutí.*“⁹

1.1.2 Úloha corporate governance

Význam Corporate governance spočívá jednak v tom, že přispívá k prosperitě společnosti (hospodářské účinnosti), ale zároveň vede i k větší odpovědnosti společnosti, a to tím že pomáhá zajistit, aby společnost byla spravována v nejlepším zájmu akcionářů a ostatních zainteresovaných skupin (stakeholderů). Uvedenou ochranou práv akcionářů se zabývá teorie zastoupení „*principal-agent problem*“, neboli problém pána (*principal*) a správce (*agent*).

⁷ CADBURY, A. *Report of the Committee on the Financial aspects of corporate governance*. The Committee on the financial aspects of corporate governance and Gee and Co. Ltd. [online]. 1999 [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: <http://www.ecgi.org/codes/documents/cadbury.pdf>.

⁸ OECD. *Principles of Corporate Governance*. Organisation for Economic Co-operation and Development [online]. 1999 [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: [https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=C/MIN\(99\)6&docLanguage=En](https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=C/MIN(99)6&docLanguage=En).

⁹ TULEJA, P. Vymezení pojmu corporate governance. In: RŮČKOVÁ, P. *Corporate governance v České republice*. Praha: Professional Publishing, 2008. s. 17.

Tato teorie se zabývá problematikou, jejíž jádro spočívá v tom, že vlastníci společností (akcionáři), kteří nesou podnikatelská rizika, nemají nad jejich řízením přímou kontrolu, jelikož řízení a kontrolu společnosti předávají profesionálnímu výkonnému managementu, jež má jednat v jejich zájmu. Problém tkví ve faktu, že management společnosti je o její činnosti (hospodaření) informován lépe než její vlastníci (dochází tedy k informační asymetrii), přičemž hrozí riziko, že výkonní manažeři budou jednat ve svém vlastním zájmu bez ohledu na zájmy vlastníků. Správci také mohou tíhnout k rizikovějšímu jednání (morální hazard) než vlastníci, o jejichž majetek se jedná.

Z těchto důvodů vyvstává nutnost zavádění kontrolních mechanismů managementu, jež by měli tyto negativní jevy minimalizovat. Jednotlivé kontrolní mechanismy mohou spočívat například ve větší motivaci manažerů (např. podíly na zisku, odměny), přísnější úpravě zákonných požadavků na výkon funkce volených orgánů (např. bezúhonnost, povinnost jednat s péčí řádného hospodáře), anebo zvolení vhodné vnitřní organizační struktury společnosti. Zároveň ale tyto kontrolní mechanismy přinášejí vyšší míru byrokratizace a riziko navýšení nákladů společnosti.

1.1.3 Rozdělení členů správní rady na výkonné a nevýkonné

Pro monistický model mají principy corporate governance význam také vzhledem k personálnímu složení správní rady. Dle těchto principů je mj. doporučováno, aby členové správní rady byli rozděleni na dva typy členů, a to na výkonné (závislé, exekutivní) a nevýkonné (nezávislé, neexekutivní) členy.

Výkonní členové správní rady jsou ti členové, kteří na rozdíl od nevýkonných členů mají i povinnosti ohledně každodenního provozu a řízení akciové společnosti. Základní pravidla corporate governance doporučují složení správní rady ve kterém převažují nevýkonní členové, tedy počet kontrolních členů nad výkonnými. Nicméně všichni členové správní rady mají vůči společnosti stejné povinnosti a odpovědnosti bez ohledu na to, zda jsou jejími výkonnými nebo nevýkonnými členy. Výkonní členové jsou typicky zaměstnanci společnosti, kteří jsou součástí vrcholového managementu.

Nevýkonní členové bývají často vybíráni pro své osobní kvality, zkušenosti a odborné znalosti, zpravidla také nebývají zaměstnanci společnosti.¹⁰ Jejich úkolem je především kontrola a dohled nad výkonnými členy správní rady, stejně jako jejich podpora a pomoc (např. poskytováním rad).¹¹ Kromě výkonu funkce ve správní radě také běžně vykonávají funkce i v podvýborech správní rady jako např. v krizovém výboru, výboru pro audit, výboru pro odměňování nebo nominačním výboru.

1.2 Modely správy a řízení akciových společností

Principy corporate governance se v praxi promítají ve dvou základních modelech správy a řízení akciových společností – monistickém a dualistickém. Tyto dva modely vznikly v důsledku odlišného historického vývoje jednotlivých zemí a na základě rozdílných právních a kulturních hodnot v různých částech světa. Jednotlivé státy většinou preferují jeden z těchto modelů více než ten druhý, přičemž v některých státech lze založit akciovou společnost bez možnosti volby mezi modely vnitřní struktury, na druhou stranu některé státy, včetně ČR ponechávají volbu mezi dualistickým a monistickým systémem na zakladatelích akciových společností.¹² Oba modely se liší především strukturou orgánů a rozdělením pravomocí mezi těmito orgány.

1.2.1 Dualistický model

Přestože se v této práci budu věnovat primárně modelu monistickému, nemohu zcela opomenout ani model dualistický (*německý, evropský, dvouúrovňový, two-tier system*), a proto uvedu alespoň jeho stručnou charakteristiku. Dualistický model má v českém právním prostředí oproti systému monistickému již dlouholetou tradici, jelikož systém monistický byl do našeho právního řádu poprvé zaveden až s příchodem zákona o obchodních korporacích, jež nabyl účinnosti dne 1. ledna 2014. Dalo by se říci, že i v současné době je v českém právním prostředí tento systém preferován, jelikož v případě že (na základě stanov ve kterých se systém

¹⁰ MCCANN, F. The role of the Non-Executive Director. *Institute of Directors*. [online]. 2015 [cit. 25. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.iodireland.ie/sites/default/files/documents/IOD%20Factsheet%20-%20The%20role%20of%20the%20Non-Executive%20Director.pdf>.

¹¹ Ibidem.

¹² ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. s. 673.

volí) vyvstanou pochybnosti ohledně toho, který systém vnitřní struktury je zvolen, platí nevyvratitelná domněnka, že je zvolen systém dualistický.¹³

Dualistický model je v porovnání s modelem monistickým novější a ve světě méně rozšířený. Vyvinul se v reakci na nedostatky systému monistického, které jsou spatřovány především v tom, že dochází ke koncentraci moci tím, že jeden orgán kumuluje moc výkonnou a zároveň i kontrolní.¹⁴ Mezi země, které tradičně preferují tento systém patří např. Německo, Rakousko či Slovensko.

Vnitřní struktura tohoto modelu je tvořena kromě valné hromady jako nejvyššího orgánu, dalšími dvěma správními orgány, mezi něž se dělí odpovědnosti za řízení a správu společnosti. Těmito dvěma orgány jsou představenstvo (*Vorstand*) a dozorčí rada (*Aufsichtsrat*), přičemž dozorčí rada má kontrolní funkci nad výkonnou funkcí představenstva. V tomto systému je výkon kontrolních a řídicích funkcí striktně oddělen, a to tím že funkce člena představenstva je neslučitelná s funkcí člena dozorčí rady.

V českém právním řádu je dualistický systém upraven v zákoně o obchodních korporacích, kde jsou mu věnovány § 435-455. Statutárním a výkonným orgánem je v tomto modelu řízení představenstvo, jemuž přísluší obchodní vedení společnosti a ohledně něhož mu nikdo není oprávněn udělovat pokyny. Valná hromada (popř. dozorčí rada) může tedy ovlivňovat představenstvo jen volbou jeho personálního složení. Představenstvo narozdíl od valné hromady vyjadřuje vůli společnosti navenek společnosti.¹⁵ Může být zvolen libovolný počet členů představenstva, může být tedy vytvořeno i jednočlenné představenstvo, pokud ale není počet jeho členů upraven ve stanovách, má tři členy.¹⁶ Pokud není ve stanovách určen vyšší potřebný počet, tak představenstvo rozhoduje prostou většinou přítomných členů.¹⁷ Představenstvu jako statutárnímu orgánu, přísluší také tzv. zbytková působnost neboli všechna působnost, která není explicitně svěřena valné hromadě nebo dozorčí radě.

¹³ Ust. § 396 odst. 3 ZOK.

¹⁴ ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. Praha: C.H. Beck, 2010, s.10.

¹⁵ ROZEHNAL, A. *Obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 438.

¹⁶ Viz ust. § 439 odst. 1 ZOK.

¹⁷ Viz ust. § 440 odst. 1 ZOK.

Druhým obligatorně zřizovaným orgánem v tomto modelu je dozorčí rada, která funguje jako kontrolní orgán. Primární funkcí dozorčí rady je tedy kontrola, při níž dohlíží na výkon působnosti představenstva a na uskutečňování podnikatelské činnosti společnosti.¹⁸ Dozorčí rada je striktně oddělena od představenstva, a to tím, že členové dozorčí rady nesmí být zároveň i členy představenstva.¹⁹ Stejně jako v případě představenstva může mít dozorčí rada libovolný počet členů, ale pokud počet jejích členů není upraven ve stanovách, platí že má tři členy. Členy dozorčí rady volí valná hromada, s výjimkou společností, které mají více než 500 zaměstnanců. V tomto případě musí být počet členů dozorčí rady dělitelný třemi a dochází k participaci zaměstnanců na její činnosti (tzv. kodeterminace) tím, že zaměstnanci společnosti v trvalém pracovním poměru volí jednu třetinu členů dozorčí rady.²⁰ Rozhodování dozorčí rady funguje obdobně jako u představenstva, tudíž každý člen má jeden hlas a není-li ve stanovách stanoven vyšší počet potřebných hlasů, rozhoduje prostou většinou.²¹

1.2.2 Monistický model

V této části shrnu typické znaky monistického modelu (*angloamerický, vnitřní, jednoúrovňový, one-tier system*), jež vytvářejí východiska pro právní úpravy monistického systému řízení v jednotlivých zemích. Uvedu též znaky, jež se v těchto úpravách vyskytují nejčastěji. Specifikům právní úpravy vybraných zemí, a především právní úpravě monistického modelu v České republice se budu věnovat v následujících kapitolách této práce.

Kořeny typického monistického systému lze nalézt v angloamerické právní kultuře,²² tedy v právních řádech systému *common law* (např. USA, Velká Británie), které tento systém upřednostňují i v dnešní době. Ke kontinentálním evropským zemím, jež preferují monistický systém vnitřní struktury můžeme zařadit např. Švýcarsko²³ nebo Francii.

Tím nejtypičtějším znakem, který je charakteristický pro tento model řízení společnosti a jež ho zásadně odlišuje od modelu dualistického je existence pouze

¹⁸ ROZEHNAL, A. *Obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 442.

¹⁹ Viz ust. § 448 odst. 7 ZOK.

²⁰ Viz ust. § 448 odst. 1, odst. 2 a odst. 3 ZOK.

²¹ Viz ust. § 449 odst. 2 ZOK.

²² ČERNÁ, S. *Obchodní právo 3*. Praha: ASPI, 2006, s. 219.

²³ Švýcarský úprava je také označována jako systém smíšený, nicméně tradičně je řazena mezi systémy monistické. Viz BĚLOHLÁVEK, A. J. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 3. sv., s. 1638.

jednoho ústředního obligatorně vytvářeného orgánu řízení – správní rady (*Board of Directors, Conseil d'administration*). Tomuto orgánu náleží kompetence jak výkonné, tak i kontrolní, narozdíl od modelu dualistického, ve kterém jsou tyto kompetence rozděleny mezi dva orgány. Členové správní rady jsou v praxi často rozděleni na výkonné (exekutivní, závislé) a nevýkonné členy (neexekutivní, nezávislé), přestože požadavek na toto rozdělení kompetencí není ve většině právních úprav zakotven v zákonně.²⁴

1.2.3 Komparace dualistického a monistického systému

Rozdíly mezi těmito systémy zároveň představují jednotlivé výhody a nevýhody těchto systémů.

1.2.3.1 Počet orgánů

Tím hlavním rozdílem mezi oběma modely je počet orgánů vnitřního řízení. V dualistickém modelu dochází k rozdělení osob do dvou orgánů s různými pravomocemi, zatímco v monistickém modelu jsou tyto pravomoci kumulovány v jednom orgánu. V dualistickém modelu jsou tedy kontrolní pravomoci svěřeny dozorčí radě a řídicí pravomoci představenstvu. Toto striktní oddělení orgánu výkonného od orgánu kontrolního, ke kterému dochází v dualistickém modelu, považuji za hlavní výhodu tohoto systému. Díky zákazu souběhu funkcí v obou orgánech, by nemělo tak často docházet ke střetu zájmů. V monistickém systému bývá tento konflikt často řešen rozdělením členů správní rady na výkonné (exekutivní) a nevýkonné (neexekutivní, nezávislé) členy, kdy výkonní členové mají řídicí funkce a podílí se na každodenním provozu společnosti, zatímco úkolem nevýkonných členů je především kontrolní funkce, jež by se dala přirovnat k funkci dozorčí rady v dualistickém modelu.²⁵ Kontrolní funkce kterou disponuje dozorčí rada se liší od kontrolní funkce tím, že většina rozhodnutí je kontrolována *ex post*, zatímco v monistickém systému se nevýkonní členové správní rady přímo účastní rozhodování, čímž může být kontrola prováděna i *ex ante*.

1.2.3.2 Informační asymetrie

V dualistickém systému panuje mezi dozorčí radou a představenstvem informační asymetrie, která vyplývá hlavně z nižší četnosti zasedání dozorčí rady, kdy se

²⁴ Povinnost rozdělení na výkonné a nevýkonné členy správní rady stanovuje např. italský občanský zákoník. Blíže viz kapitola 4.4 „Monistický systém v Itálii“ této práce.

²⁵ RŮČKOVÁ, P. *Corporate Governance v České republice*. Praha: Professional Publishing, 2008, s. 26-27.

na rozdíl od členů představenstva neúčastní každodenního provozu společnosti, v důsledku čehož mají menší možnost seznámit se se všemi relevantními informacemi. Dalo by se říci, že dozorčí rada disponuje jen těmi informacemi, které jí předá samo představenstvo, což logicky nemusí být úplné či pravdivé informace, jelikož těmi by se mohli projevit chyby či nedostatky fungování představenstva, což by mohlo ohrozit šance na znovuzvolení jeho členů. Naproti tomu v monistickém modelu jsou všechny osoby podílející se na kontrole a řízení členy jednoho orgánu (správní rady), uvnitř kterého jsou informační toky plynulejší než mezi dvěma orgány, a tudíž všichni jeho členové mají teoreticky stejnou možnost přístupu k informacím. Zároveň se ale spolupodíleli na jednotlivých rozhodnutích, v důsledku čehož by na jednotlivé méně úspěšné či chybné rozhodnutí nemuseli z hlediska kontroly pohlížet tak kriticky.

I díky výše zmiňované absenci informační asymetrie se má za to, že řízení monistického modelu je méně náročné, pružnější, efektivnější a v případě potřeby umožňuje rychlejší rozhodování.

1.2.3.3 Zaměstnanecská participace

V dualistickém modelu je kladen větší důraz na účast zaměstnanců na rozhodování společnosti (kodeterminaci), se kterou se monistickém modelu téměř nesetkáme.²⁶ Tato povinná účast je v českém právním řádu zakotvena v § 448 zákona o obchodních korporacích u společností se zvoleným dualistickým systémem, které mají 500 a více zaměstnanců. V těchto společnostech musí být jedna třetina členů dozorčí rady volena zaměstnanci, přičemž stanovy mohou tento podíl zvýšit, nebo stanovit, že zaměstnanci volí část členů dozorčí rady i při menším počtu zaměstnanců společnosti, ale nemohou mít větší vliv na složení dozorčí rady než valná hromada. Hlavní důvod, proč není kodeterminace vhodná i pro monistický model plyne především ze skutečnosti, že správní rada má narozdíl od představenstva i výkonnou funkci, jež by měla být vykonávána odborníky, a ne zaměstnanci.

1.2.3.4 Náklady na provoz

Výhodou, která plyne jen z jednoho obligatorně zřizovaného orgánu a pro kterou může být zakladateli zvolen monistický systém, může být i úspora

²⁶ Jednou z výjimek je např. francouzská právní úprava nebo úprava evropské společnosti, ve které je umožněna účast zaměstnanců i v monistickém systému.

provozních nákladů a nákladů na odměny členů orgánů.²⁷ Vychází se zde z předpokladu, že čím méně orgánů, tím méně osobám musí být vyplácena odměna. Toto může být výhodné především pro menší (rodinné) akciové společnosti, nebo pro společnosti s jedním akcionářem který je zároveň i jediným členem správní rady. Tento předpoklad ale v praxi nemusí platit, jelikož i v monistickém modelu může být zvolen vyšší počet členů správní rady, či jim mohou být přiznány vyšší odměny než v modelu dualistickém.

²⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 3. sv., s. 1928.

2. Účinná úprava monistického modelu vnitřní struktury akciové společnosti dle ZOK

Tato část práce je věnována především odlišnostem, specifikům a problémům právní úpravy monistického systému dle v současnosti (únor 2020) platné a účinné úpravy obsažené v ZOK, která ale bude od 1. ledna 2021 novelizována účinností zákona č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech. Novelizované úpravě monistického systému řízení akciové společnosti, jež nabude účinnosti 1. ledna 2021 se budu věnovat v části čtvrté této práce, kde zároveň podrobněji přiblížím problematiku jednotlivých institutů a témat, jež se týkají monistického systému jako celku.

2.1 Zavedení monistického modelu do právního řádu ČR

Monistický model je narozdíl od modelu dualistického součástí českého právního řádu relativně krátkou dobu. Do 8. října 2004 byla dualistická organizační struktura jedinou, kterou česká právní úprava znala. Ke změně tohoto stavu došlo po přijetí nařízení Rady ES/EU č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti a směrnicí Rady 2001/86/ES z téhož dne, na základě kterých byla do prostředí obchodního práva členských zemí EU zavedena nová právní entita – evropská společnost (*Societas Europaea*, SE). Do právního řádu ČR byla SE implementována zákonem č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti (dále také jako ZES).

Pro akciové společnosti byla možnost volby monistického systému zavedena při rekonstrukci obchodního práva účinností ZOK dne 1. ledna 2014.

2.1.1 Monistický model v evropské společnosti

Na základě nařízení měla SE nabízet možnost volby mezi monistickým a dualistickým systémem. Jelikož český právní řád neupravoval monistický systém řízení akciové společnosti, bylo potřeba tato chybějící ustanovení doplnit, což bylo provedeno vytvořením úpravy v ZES. Tato úprava monistické SE nebyla později převzata do ZOK. Dle zákonodárce nebyla převzata, jelikož vedle francouzské²⁸ úpravy byla zohledněna i švýcarská, která je jednodušší.²⁹ Lze konstatovat, že důslednějším navázáním na úpravu monistického systému v ZES by

²⁸ Francouzská úprava byla inspirací pro právní úpravu monistického systému SE.

²⁹ HAVEL, B. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 161.

se pravděpodobně předešlo některým výkladovým nejasnostem, které přinesla úprava monistického systému v ZOK a jimž se blíže věnuji níže. Úprava monistického systému obsažená v ZES byla novelou zrušena, s ohledem na to, že nadále se na evropskou společnost uplatní úprava monistického systému obsažená v ZOK.³⁰ V ZES zůstala jen úprava minimálního a maximální počtu členů správní rady (§ 26 ZES).

2.1.1.1 Zrušená úprava monistického systému dle ZES

Úprava monistického systému evropské společnosti, jež byla obsažena v ZES, se mnohem více podobala typickému monistickému modelu než současná úprava tohoto systému v ZOK. Společníci SE měli možnost volby mezi dualistickým a monistickým systémem, přičemž v obou systémech byla nejvyšším orgánem společnosti valná hromada.

Jediným obligatorně zřizovaným orgánem vnitřního řízení byla správní rada, jejíž předseda byl statutárním orgánem (předseda-generální ředitel) a zastupoval tedy společnost navenek. Dle ust. § 26 odst. 2 ZES mohlo být zastupování společnosti též svěřeno do působnosti generálního ředitele stojícího mimo správní radu, který ale na rozdíl od statutárního ředitele dle ZOK nebyl orgánem společnosti. Jednatelské oprávnění náleželo ve stejném rozsahu delegovaným generálním ředitelům, kteří měli za úkol asistovat generálnímu řediteli a zároveň bylo svěřeno i správní radě. Obchodní vedení společnosti náleželo generálnímu řediteli či předsedovi správní rady, přičemž základní orientaci činnosti určovala správní rada, která zároveň dohlížela na její realizaci.

2.1.2 Zavedení monistického modelu pro akciové společnosti

Jak je výše uvedeno, monistický model vnitřní struktury řízení, byl pro akciové společnosti zaveden dne 1. ledna 2014. Do uvedeného data tedy musely být všechny české akciové společnosti obligatorně zakládány jako dualistické.

Pro akciové společnosti tedy byla zavedena možnost volby mezi novým monistickým a tradičním (v ČR) dualistickým systémem vnitřní struktury. Dalo by se říci, že došlo ke zrovnoprávnění akciové společnosti s evropskou společností, která možnost volby vnitřní struktury již nabízela.

³⁰ Úprava monistického systému dle ZOK se na evropské společnosti se sídlem na území České republiky vztahuje na základě čl. 9 a 10 nařízení Rady (ES) č. 2157/2001.

Zákonodárce zdůvodňoval zavedení monistického modelu pro akciové společnosti potřebami praktického života a nutností souladu české právní úpravy s pojetím SE, přičemž se inspiroval úpravami monistického systému v jiných evropských zemích, zejména úpravou švýcarskou, francouzskou, nebo italskou.³¹

Přes uvedenou inspiraci v zahraničí, nepřejal zákonodárce typickou úpravu monistického modelu, ale vytvořil jakousi českou „hybridní“ obdobu, jež se odlišuje tím, že jsou obligatorně zřizovány dva orgány vnitřního řízení – správní rada a statutární ředitel, čímž název „monistický systém“ jazykově pozbývá smysl, jelikož slovo „monistický“ značí, že je ve společnosti jen jeden povinně zřizovaný orgán (vedle valné hromady). Český monistický systém tedy lze spíše považovat za modifikovaný dualistický systém (jež je zmatečně označován jako monistický).³² Podle autorů J. Dědiče a J. Lasáka není hlavním rozdílem mezi českým dualistickým a monistickým modelem počet obligatorně zřizovaných orgánů, ale hlavně jejich působnost a zároveň skutečnost, že jen v případě monistického modelu může jedna fyzická osoba³³ kumulovat působnost obou obligatorních orgánů.³⁴

Již před nabytím účinnosti ZOK upozorňovala odborná veřejnost na možné výkladové otazníky, které s sebou nová úprava monistického modelu přinese, přičemž v této souvislosti byl mj. kladen důraz na eurokonformní výklad nejasných ustanovení.³⁵ Toto očekávání se v praxi potvrdilo, a proto musela být některá sporná či dokonce protichůdná ustanovení ZOK vyjasněna judikaturou, či pečlivou úpravou stanov společnosti.

2.2 Prameny úpravy monistického modelu akciové společnosti

Základní zákonná úprava monistického systému se nachází v § 456 až 463 ZOK. Úprava je tedy velmi stručná, a to především díky použitému legislativně-

³¹ Důvodová zpráva k zákonu o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=363&CT1=0>.

³² DVOŘÁK, T. Monistický systém vnitřní struktury akciové společnosti. In *Corporate governance: kolektivní monografie*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 35.

³³ Pouze fyzická osoba, nikoliv právnická osoba – viz ust. § 463 odst. 2 ZOK.

³⁴ DĚDIČ, J., LASÁK, J. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otazníky (1. část). *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 3, s. 65.

³⁵ Např. DĚDIČ, J., LASÁK, J. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otazníky (1. část). *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 3, s. 65 nebo ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 811. nebo Akciová společnost – monistický systém vnitřní struktury. *Novinky z rekodifikace – advokátní kancelář GÜRLICH & Co.* 2014 č. 27 s. 1.

technickému řešení, kdy je značná část úpravy vyřešena pomocí dvou odkazovacích ustanovení na úpravu dualistického systému. První odkazovací ustanovení se nachází v § 456 odst. 1 ZOK ve kterém se uvádí, že „*kde se v tomto zákoně stanoví o představenstvu, rozumí se tím podle okolností statutární ředitel nebo jiný orgán společnosti, který má obdobnou působnost*“. Za tento jiný orgán s obdobnou působností se v některých případech považuje i správní rada, která je vedle statutárního ředitele druhým výkonným orgánem v monistickém modelu a.s.

Druhé odkazovací ustanovení se nachází v § 456 odst. 2 ZOK „*kde se v tomto zákoně stanoví o dozorčí radě, rozumí se tím podle okolností správní rada nebo předseda správní rady anebo jiný orgán s obdobnou kontrolní působností*“. S tímto ustanovením vyvstává otázka, jaký orgán je myšlen „*jiným orgánem s obdobnou působností*“. Dle J. Dědiče a J. Lasáka tímto orgánem není výbor pro audit, který přestože má i některé kontrolní pravomoci, jedná se o orgán, jež je v zákonem daných případech zřizován i v dualistickém systému.³⁶

Je zřejmé že úmyslem zákonodárce bylo vyhnout se zbytečnému opakování a kazuistické rigidní úpravě, a proto využil řešení odkazovacího ustanovení. Je to logické řešení, jelikož značná část společných témat je již součástí legislativní úpravy dualistického systému.³⁷ Výsledkem ale je, že úprava monistického systému je příliš stručná, kusá, nejasná a často zmatečná, což vyvolává celou řadu výkladových problémů.

V § 356–363 ZOK nalezneme kromě zmíněných odkazovacích ustanovení ohledně základní úpravy postavení statutárního ředitele, složení a fungování správní rady a ustanovení týkající se předsedy správní rady. Na monistický systém platí i úprava akciové společnosti v hlavě páté ZOK, jež je společná pro oba systémy (blíže viz kapitola „3.2 *Prameny úpravy*“ této práce).

2.3 Orgány v monistickém modelu akciové společnosti

V českém monistickém systému akciové společnosti se dle účinné úpravy obsažené v ZOK obligatorně zřizují dva orgány vnitřního řízení – statutární ředitel a správní rada. Právě toto povinné zřizování dvou orgánů vnitřního řízení nejvíce odlišuje českou úpravu monistické společnosti od typického pojetí monistického modelu.

³⁶ DĚDIČ, J., LASÁK, J. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otazníky (1. část). *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 3., s. 67.

³⁷ HEJDA, J. *Akciová společnost*. Olomouc: ANAG, 2014. Právo (ANAG). s. 403.

Správní radě je svěřena kontrola činnosti společnosti a výkonu funkce statutárního ředitele. Statutárním orgánem akciové společnosti s monistickým modelem řízení je statutární ředitel. Nejvyšším orgánem je stejně jako v dualistickém systému valná hromada.

2.3.1 Správní rada

Správní rada je stěžejním orgánem monistické struktury řízení akciové společnosti. Správní radě náleží kontrolní a částečně i výkonná funkce. O výkonnou funkci se správní rada dělí se statutárním ředitelem. Dle úpravy obsažené v ZOK je správní rada vedle statutárního ředitele jedním ze dvou obligatorně vytvářených orgánů vnitřního řízení v monistickém systému.

2.3.1.1 Počet členů správní rady

Správní rada může být vytvořena jako orgán kolektivní i individuální, přičemž platí domněnka, že pokud neurčí stanovy jinak, má správní rada tři členy.³⁸ Úprava počtu členů správní rady je v ZOK zcela dispozitivní, takže nechává volbu počtu členů na jejích zakladatelích.³⁹ Není tedy stanoven ani minimální ani maximální počet členů správní rady.

Je tedy možné vytvořit správní radu jen s jedním členem. Tento jediný člen správní rady se tedy stává i jejím předsedou a zároveň může zastávat i funkci statutárního ředitele, čímž dochází ke kumulaci výkonné a kontrolní funkce v jedné osobě. Je tedy otázkou, zda lze v tomto případě stále hovořit o kontrole, jelikož tento jediný člen by měl *de facto* kontrolovat sám sebe.

Uvedená možnost kumulace funkcí v jedné osobě je hlavním rozdílem oproti úpravě dualistického systému, ve kterém je explicitně vyloučeno, že by funkci člena dozorčí rady a člena představenstva vykonávala jedna a tatáž osoba.

2.3.1.2 Působnost správní rady

Působnosti správní rady jsou explicitně vymezeny v ZOK jen výjimečně. Většinou je tedy nutné použití odkazovacího ustanovení dle § 456 ZOK. Toto ustanovení ale vyvolává značné výkladové nejasnosti a zároveň ani nepřispívá k přehlednosti

³⁸ Viz ust. § 457 odst. 1 ZOK.

³⁹ ZOK nenavázal ohledně minimálního počtu členů správní rady na předchozí úpravu monistického systému evropské společnosti dle zákona č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, kde byl stanoven (a stále je) minimální počet tří členů, ani na úpravu dualistické a.s. dle zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, kde jak u představenstva (s výjimkou a.s. s jedním akcionářem) tak u dozorčí rady byl stanoven minimální počet tří členů.

úpravy. Na základě tohoto odkazu tedy správní rada vykonává obdobnou působnost jako dozorčí rada a (částečně) představenstvo v dualistickém systému.

Působnost správní rady se skládá ze dvou základních složek – výkonné a kontrolní. K tomu na základě § 460 odst. 2 ZOK, správní radě také náleží tzv. zbytková působnost, tj. všechna působnost, která není explicitně svěřena do působnosti valné hromady.

Kontrolní působnost je dána správní radě především na základě odkazovacího ustanovení § 456 odst. 2 ZOK, dle něhož se na správní radu použijí analogicky ustanovení o dozorčí radě. Dle tohoto odkazu tedy do kontrolní působnosti správní rady náleží především dohled na výkon působnosti statutárního ředitele a na činnost společnosti.⁴⁰ Na základě tohoto ustanovení ve spojení s § 462 odst. 1 ZOK dle kterého náleží dohled na řádný výkon funkce správní radě podřízených orgánů společnosti do působnosti předsedy správní rady, vzniká výkladová otázka, zda je i statutární ředitel podřízeným orgánem správní rady. Dle J. Dědiče aj. Lasáka je statutární ředitel podřízeným orgánem správní rady, a to především z důvodu že správní rada určuje základní zaměření obchodního vedení společnosti a dohlíží na jeho výkon, zatímco statutárnímu řediteli náleží obchodní vedení společnosti, tudíž se při výkonu obchodního vedení společnosti musí pohybovat v mantinelech stanovených správní radou. Jako druhý důvod nadřízenosti správní rady spatřují v ustanovení § 463 odst. 1 ZOK, dle kterého správní rada schvaluje statutárnímu řediteli smlouvu o výkonu funkce.⁴¹

Výkonná působnost správní rady je zakotvena v § 460 odst. 1 ZOK, dle kterého správní radě přísluší právo určovat základní zaměření obchodního vedení společnosti.⁴² Zde vyvstává výkladová otázka, zda si správní rada může též atrahovat i běžné obchodní vedení, jež dle § 463 odst. 4 ZOK náleží statutárnímu řediteli. Dle autorů J. Dědiče s J. Lasákem,⁴³ stejně jako dle Bodláka⁴⁴ si správní rada ho může atrahovat, jelikož toto pojetí více odpovídá klasickému monistického

⁴⁰ Viz ust. § 446 odst. 1 ZOK.

⁴¹ DĚDIČ J., LASÁK, J., Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (1. část). *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 3, s. 65.

⁴² Blíže k obchodnímu vedení viz kapitola 3.4.7.1 „*Obchodní vedení společnosti*“.

⁴³ DĚDIČ, J., LASÁK, J. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (2. část). *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 4, s. 101.

⁴⁴ BODLÁK, F. Správní rada akciové společnosti v České republice a Itálii. *Obchodněprávní revue*. 2015, č.3, s. 65.

systému. Nicméně ohledně možnosti udílení nevyžádaných pokynů ohledně běžného obchodního vedení se již názory odborné veřejnosti rozcházejí.⁴⁵

Správní rada není statutárním orgánem, takže jí nepřísluší všeobecné právo zastupovat společnost navenek ve všech záležitostech, toto právo náleží statutárnímu řediteli.⁴⁶ Za společnost může jednat člen správní rady v souladu s § 166 odst. 1 ObčZ. V tomto případě zavazuje tento člen správní rady společnost pouze v rozsahu obvyklém vzhledem k jeho funkci a v případě excesu je aplikovatelné ustanovení § 440 ObčZ. Společnost může rozšířit rozsah tohoto zastupitelského oprávnění pro výkonné členy správní rady oproti nevýkonným členům, jejichž hlavní funkcí může být především kontrolní činnost. Správní radě přísluší určování základního zaměření obchodního vedení společnosti, přičemž se řídí zásadami schválenými valnou hromadou, ledaže jsou v rozporu se ZOK nebo stanovami.⁴⁷

Dle ustanovení § 460 odst. 2 ZOK správní radě také náleží tzv. zbytková působnost, tedy veškerá působnost, která není explicitně přidělena (zákonem, stanovami, rozhodnutím veřejné moci) jinému orgánu. Dochází zde tedy k odchylce od obecného pravidla,⁴⁸ dle kterého v právnických osobách náleží tato zbytková působnost statutárnímu orgánu (kterým správní rada není).⁴⁹

2.3.1.3 Předseda správní rady

Správní rada si povinně ze svého středu volí předsedu. Do působnosti předsedy správní rady patří organizace a řízení její činnosti stejně jako dohled na řádný výkon funkce správní radě podřízených orgánů. Těmito podřízenými orgány mohou být fakultativně zřízené výbory správní rady jako např. investiční výbor nebo různé výbory pro splnění specifických úkolů. Jeho povinností je informovat valnou hromadu o jeho poznatcích a o činnosti správní rady. Předseda správní rady se obligatorně zapisuje do obchodního rejstříku. Správní rada volí i odvolává předsedu správní rady prostou většinou, neurčují-li stanovy jinak.

⁴⁵ Srov. DĚDIČ, J., LASÁK, J. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (2. část). *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 4, s. 101 nebo BODLÁK, F. Správní rada akciové společnosti v České republice a Itálii. *Obchodněprávní revue*. 2015, č.3, s. 65 nebo BĚLOHLÁVEK, A. J. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 360.

⁴⁶ Viz ust. § 463 odst. 1 ZOK.

⁴⁷ Viz ust. § 446 odst. 2 a § 460 odst. 1 ZOK.

⁴⁸ Viz ust. § 163 ObčZ.

⁴⁹ DĚDIČ J., LASÁK, J., Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (1. část). *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 3, s. 65.

Předseda správní rady zastupuje společnost v řízeních proti statutárnímu řediteli s výjimkou situace, kdy je předseda správní rady zároveň i statutárním ředitelem, v tomto případě zastupuje společnost v řízení jiný člen určený správní radou.⁵⁰ Na rozdíl od funkce běžného člena správní rady, kterou může vykonávat i právnická osoba, může funkci předsedy správní rady zastávat pouze fyzická osoba.⁵¹

2.3.2 Statutární ředitel

Druhým obligatorně zřizovaným orgánem vnitřního řízení akciové společnosti s monistickou strukturou je dle ZOK statutární ředitel. Právě tato povinnost zřizování statutárního ředitele jako druhého orgánu vnitřního řízení v monistickém systému akciové společnosti je hlavní odlišností české úpravy od tradiční úpravy monistického systému. Statutárním ředitelem se může stát i předseda jednočlenné správní rady stejně jako běžný člen kolektivní správní rady.⁵²

Statutární ředitel je statutárním orgánem společnosti má tedy oprávnění zastupovat společnost ve všech záležitostech. Statutárnímu řediteli náleží běžné obchodní vedení společnosti, přičemž určení základního zaměření obchodního vedení společnosti náleží správní radě. Analogicky se na něj uplatňuje úprava o představenstvu, ale na rozdíl od člena představenstva jím může být jen fyzická osoba.⁵³ Působnost statutárního ředitele závisí na vymezení působnosti správní rady a lze říci, že statutární ředitel je jako orgán podřízený správní radě. Statutárním ředitelem akciové společnosti může být pouze fyzická osoba, která splňuje podmínky ZOK pro členství v představenstvu⁵⁴

2.3.2.1 Jmenování statutárního ředitele

Dle § 463 ZOK statutárního ředitele jmenuje správní rada. Zde ovšem dochází k dalšímu rozporu uvnitř ZOK, a to ustanovením § 421 odst. 2 písm. e) ZOK,⁵⁵ který svěřuje volbu a odvolání statutárního ředitele do působnosti valné hromady. Dle některých autorů je ustanovení § 421 odst. 2 písm. e) ZOK legislativní chybou

⁵⁰ Viz ust. § 461–462 ZOK.

⁵¹ Viz ust. § 461 odst. 2 ZOK.

⁵² Stanovisko NS ČR sp. zn. Cpjn 204/2015, ze dne 13. ledna 2016.

⁵³ Viz ust. § 463 odst. 2 ZOK.

⁵⁴ Viz ust. § 463 odst. 1 ZOK.

⁵⁵ Ust. § 421 odst. 2 písm. e) ZOK uvádí že: „Do působnosti valné hromady náleží volba a odvolání členů představenstva nebo statutárního ředitele, pokud stanovy neurčují, že tato působnost náleží dozorčí radě.“

a podle nich volba statutárního ředitele patří do působnosti správní rady⁵⁶, jiného názoru je např. P. Šuk, podle kterého spadá volba statutárního ředitele do působnosti valné hromady.⁵⁷

Tento názor zastává také obchodní kolegium Nejvyššího soudu ČR, kdy ve svém nezávazném stanovisku ze dne 13. ledna 2015 uvedlo: „*Statutárního ředitele volí a odvolává valná hromada, neurčí-li stanovy, že tak činí správní rada.*“⁵⁸ Tento závěr nejvyššího soudu je odůvodňován především tím, že v ustanovení ohledně působnosti valné hromady⁵⁹ „*volba a odvolání členů představenstva nebo statutárního ředitele, pokud stanovy neurčují, že tato působnost náleží dozorčí radě,*“ lze číst formulaci „dozorčí radě“ jako „správní radě“. Toto stanovisko Nejvyššího soudu ČR bylo v praxi přijato pozitivně a je na něj často odkazováno jak soudy, tak i odbornou veřejností.

2.3.2.2 Počet statutárních ředitelů

Zákon o obchodních korporacích explicitně neuvádí, kolik může mít monistická akciová společnost statutárních ředitelů, což vyvolává další výkladový otazník ohledně tohoto systému. Z čistě gramatického výkladu ustanovení týkajících se statutárního ředitele jak v ZOK, tak i v důvodové zprávě k ZOK, kde se o statutárním řediteli vždy hovoří v jednotném čísle, lze dovodit, že je statutární orgán koncipován jako orgán individuální, k tomuto názoru se přiklání i řada autorů.⁶⁰

Tohoto názoru není P. Šuk, podle kterého lze ve stanovách určit i vyšší počet statutárních ředitelů, a to i přesto že ustanovení ohledně počtu členů je normou upravující statusovou otázku a zákon výslovně neumožňuje odchylku. Zdůvodňuje to tím, že pokud je v zákoně upraven volený orgán jako unipersonální, jedná se zpravidla o „minimální“ standart, který lze „navýšit“ ve stanovách. Statutární ředitelé by poté tvořily kolektivní orgán, který má například výhody ve větší kontrole či vyšší „sumě“ znalostí, schopností a dovedností, které přináší vyšší počet

⁵⁶ Srov. DĚDIČ, J., LASÁK, J. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otazníky (2. část). *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 4, s. 101 a ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 737.

⁵⁷ ŠUK, P. In ŠTENGLOVÁ, I., a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání, 2017, s. 737.

⁵⁸ Stanovisko NS ČR sp. zn. Cpjn 204/2015, ze dne 13. ledna 2016.

⁵⁹ Viz ust. § 421 odst. 2 písm. e) ZOK.

⁶⁰ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání, 2017, s. 823 nebo DĚDIČ J., LASÁK, J., Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otazníky (1. část). *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 3, s. 65.

osob. Zároveň zde spatřuje možnost na rozdělení členů správní rady na exekutivní a neexekutivní, přičemž exekutivními členy by byli ti, kteří jsou současně statutárními řediteli.⁶¹

2.3.2.3 Způsobilost k výkonu funkce

Podmínky pro výkon statutárního ředitele jsou shodné s podmínkami pro výkon funkce člena představenstva s tou výjimkou, že statutárním ředitelem může být pouze osoba fyzická.⁶² Statutárním ředitelem akciové společnosti se tedy může stát každá fyzická osoba, která je plně svéprávná, bezúhonná ve smyslu živnostenského zákona (dále také jako ŽZ)⁶³ a u které nenastala překážka provozování živnosti dle § 8 ŽZ.⁶⁴

⁶¹ ŠUK, P. Kogentnost a dispozitivita korporátního práva – hledání hranic. *Ad Notam*. 2019, č. 3, s. 3 a násl.

⁶² Viz ust. § 463 odst. 2 ZOK.

⁶³ Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

⁶⁴ Blíže viz kapitola 3.4.1 „Podmínky pro výkon funkce člena správní rady“ této práce.

3. Úprava monistického systému akciové společnosti s účinností od 1. ledna 2021

V následujících částech této práce se budu věnovat úpravě monistického systému akciové společnosti s ohledem na změny ZOK které přináší zákon č. 33/2020 Sb. Kde je tedy v této kapitole odkazováno na ZOK, je tím myšlen ZOK ve znění zákona č. 33/2020 Sb., jež nabude účinnosti dne 1. ledna 2021.

3.1 Zákon číslo 33/2020 Sb.

Dne 13. června 2018 předložila vláda poslanecké sněmovně novelu zákona o obchodních korporacích. Tato novela byla s menšími pozměňovacími návrhy senátu schválena poslaneckou sněmovnou dne 21. ledna 2020 a vstoupila v platnost dne 13. února 2020 jako zákon číslo 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a dalších souvisejících zákonů. Tento zákon nabude účinnosti dne 1. ledna 2021.⁶⁵ Legisvakanční lhůta tedy činí více jak 11 měsíců, čímž je dle názoru autora dán dostatečný časový prostor pro seznámení se s novou úpravou, provedení potřebných změn, či pro úpravu vztahů mezi orgány společnosti.

Tato novela ZOK přináší mimo jiné změnu úpravy smlouvy o výkon funkce, rozhodování per rollam, zákazu konkurence, zavádí nová pravidla pro nakládání s neaktivními obchodními korporacemi nebo se snaží zajistit větší transparentnost organizačních struktur kapitálových společností a družstev. Ale tou nejzásadnější změnou, kterou zákon č. 33/2020 Sb., přináší, jak pro praxi, tak i pro tuto práci, je nová koncepce monistického systému vnitřní struktury akciové společnosti.

Hlavní změny týkající se monistického modelu, jež přináší zákon č. 33/2020 Sb.:

- Explicitní úprava monistického systému
- Zrušení orgánu statutárního ředitele
- Zrušení ustanovení ohledně předsedy správní rady

Tato nová koncepce by měla reflektovat typickou podobu monistického modelu vnitřní struktury akciové společnosti, známou z právních řádů zemí,

⁶⁵ Zákon č. 33/2020 Sb. nabude účinnosti k 1.1.2021 s výjimkou části osmé, jež nabude účinnosti dne 1. července 2021. Tato část se týká zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech.

kde má tento model dlouholetou tradici (např. USA, Francie) a čímž bude upuštěno od současné „hybridní“ úpravy jež spíše než monistický model, představuje jen modifikaci modelu dualistického. Nová úprava monistického modelu řízení akciové společnosti především reaguje na nedostatky současné úpravy a dává si za cíl odstranit výkladové nejasnosti ohledně vzájemného postavení správní rady a statutárnímu řediteli.

Další změnou je zrušení orgánu statutárního ředitele jako obligatorně zřizovaného orgánu. Pravomoci a okruh působnosti jimiž disponoval statutární ředitel, tedy především pravomoci plynoucí z postavení statutárního orgánu a pravomoci ohledně obchodního vedení přechází na správní radu. Díky tomu že v monistickém systému již nebudou obligatorně zřizovány dva orgány vnitřní správy, ale jen správní rada, dostojí tento systém svému názvu a nebude monistický již jen názvem.

Dále se zrušují ustanovení týkající se předsedy správní rady, čímž dojde ke sjednocení s úpravou předsedy představenstva a dozorčí rady, kdy se pro jeho volbu použije ustanovení § 44 odst. 3 ZOK a na rozdíl od stávající úpravy již předsedou bude moci být i právnická osoba.

Orgány akciové společnosti

	Monistický model do 31.12.2020	Monistický model od 1.1.2021	Dualistický model
Nejvyšší orgán	Valná hromada	Valná hromada	Valná hromada
Statutární orgán	Statutární ředitel	Správní rada	Představenstvo
Výkonný orgán	Správní rada / statutární ředitel	Správní rada	Představenstvo
Kontrolní orgán	Správní rada	Správní rada	Dozorčí rada

Zdroj: vlastní tvorba

3.2 Prameny úpravy

Nový zákon přináší výslovnou úpravu monistického systému, kdy jsou zrušeny odkazovací normy ustanovení § 456 ZOK, dle které se přiměřeně aplikují ustanovení týkající se orgánů dualistického modelu na orgány monistického modelu a která představovala značné výkladové problémy. Díky této výslovné úpravě by se měla zvýšit právní jistota jak pro zainteresované subjekty, tak i pro samotné akciové společnosti. Dále by se tím měla zvýšit přehlednost úpravy monistického systému řízení, a to i přesto, že se počet paragrafů, ve kterých je

úprava obsažena, sníží ze současných 8 na 6. Těchto 6 paragrafů obsahuje základní specifickou úpravu organizace v monistickém systému, přičemž všechna ustanovení těchto šesti paragrafů se týkají ať již přímo, či nepřímo pravomocí a působnosti správní rady nebo jejích členů. Zbytek úpravy monistického systému se nalézá především v ustanoveních hlavy páté ZOK,⁶⁶ jež jsou společná pro oba modely vnitřní struktury akciové společnosti.

Dále jsou na monistický systém aplikovatelná společná ustanovení pro všechny formy obchodních korporací, jež nalezneme v hlavě první ZOK, která se týkají například orgánů obchodní korporace, založení, vzniku, zrušení nebo likvidace obchodní korporace.

Další úpravu nalezneme v občanském zákoníku, kde najdeme například ustanovení týkající se neplatnosti právního jednání (§ 6 ObčZ), obecného používání analogie v soukromém právu upraveného (§ 10 ObčZ) nebo ustanovení ohledně kogentnosti a dispozitivnosti ustanovení ZOK (§1 odst. 2 ObčZ). Dále ObčZ obsahuje obecnou úpravu právnických osob, jako např. požadavky na členy orgánů, firmu, sídlo nebo upravuje založení společnosti (§ 118 a násl.).

3.3 Volba vnitřní struktury

Zakladatelům akciové společnosti je poskytnuta možnost volby mezi monistickým a dualistickým systémem akciové společnosti. Možnost změny vnitřního systému řízení mají i společníci již vzniklých společností. Údaj ohledně toho, který systém vnitřní struktury společnosti je zvolen, je jednou z obligatorních náležitostí stanov. Ať již bude zvolen systém monistický nebo dualistický, nejvyšším orgánem společnosti bude vždy valná hromada.⁶⁷ ZOK blíže neurčuje, jakým způsobem má být tato volba systému ve stanovách provedena.

Volba vnitřní struktury může být *de facto* provedena dvěma způsoby. Prvním z nich je explicitní ustanovení o tom, zda je zvolen systém monistický či dualistický. Druhou z možností je určení orgánů specifických pro jeden ze systémů. V případě pochybností platí nevyvratitelná domněnka, že byl zvolen dualistický systém.⁶⁸ Volba vnitřní struktury je však obligatorní náležitostí stanov⁶⁹

⁶⁶ Ustanovení, jež zmiňují představenstvo nebo dozorčí radu a která tedy byla odkazovací normou dle § 456 ZOK aplikovatelná i na správní radu, jsou nyní explicitně doplněna o formulaci „*nebo správní rada*“.

⁶⁷ Viz ust. § 397 odst. 2 ZOK.

⁶⁸ Viz ust. § 396 odst. 3 ZOK.

⁶⁹ Viz ust. § 250 odst.2 písm. f) ZOK.

a v případě její úplné absence (ať už explicitní či uvedením orgánů), by mělo dojít k zamítnutí nebo odmítnutí návrhu na zápis společnosti (zápisu změny) do obchodního rejstříku.⁷⁰ Otázkou tedy je, kdy dojde k uplatnění uvedené domněnky, pravděpodobně v případě kdy jsou ve stanovách uvedena protichůdná ustanovení, například pokud je ve stanovách explicitně zvolen systém dualistický, ale zároveň jsou ve stanovách určeni první členové správní rady.

Na monistický systém mohou též přejít již existující akciové společnosti, a to změnou stanov. Při takovéto změně vnitřního systému dochází k zániku orgánů zřízených dle předchozího systému. ZOK neupravuje, jak má být řešena situace, kdy funkční období členů orgánů přesahuje i do doby po změně systému vnitřního řízení. Dle autorů J. Dědiče s J. Lasákem nastává zánik funkcí nabytím účinnosti změny systému řízení v případě, kdy dosavadní členové orgánů předchozího systému ještě nebyli odvoláni.⁷¹

3.4 Správní rada

Díky zrušení orgánu statutárního ředitele bude správní rada (spolu s valnou hromadou jako nejvyšším orgánem) jediným obligatorně vytvářeným orgánem v monistickém systému řízení akciové společnosti, čímž dojde k opuštění české „hybridní“ formy monistického systému akciové společnosti zavedené v ZOK. Česká úprava monistického systému společnosti se tím více přiblíží typické úpravě monistického systému, jak ho známe ze zahraničních úprav. Zrušením orgánu statutárního ředitele tedy dochází ke koncentraci řídicích i kontrolních pravomocí, jimiž bude disponovat jen správní rada, jako jediný obligatorní orgán vnitřního řízení.

3.4.1 Podmínky pro výkon funkce člena správní rady

Podmínky pro výkon funkce člena správní rady jsou stanoveny v ObčZ a v ZOK, ve spojení s ŽZ.

⁷⁰ ČÁP, Z., HEJDA, J. Zákon o obchodních korporacích: výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy. Praha: Linde Praha, 2013, s. 437.

⁷¹ DĚDIČ J., LASÁK, J. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (1. část). Obchodněprávní revue. 2013, č. 3, s. 65.

Členem správní rady akciové společnosti se tedy může stát každá fyzická osoba, která je plně svéprávná,⁷² bezúhonná ve smyslu ŽZ⁷³ a u které nenastala překážka provozování živnosti dle § 8 ŽZ. Dle § 46 ZOK se na možného budoucího člena též vztahuje povinnost informovat zakladatele nebo společnost, zda ohledně jeho majetku nebo majetku obchodní korporace, v níž působí nebo působil v posledních 3 letech jako člen orgánu, bylo vedeno insolvenční řízení podle jiného právního předpisu nebo řízení podle § 63–65 ZOK. Členem správní rady se nemůže stát ani osoba která byla vyloučena z výkonu funkce člena statutárního orgánu ve smyslu § 63 ZOK, nebo je u ní dána jiná překážka pro výkon funkce jako např. střet zájmů nebo nepřipustné konkurenční jednání.⁷⁴

Pokud by nastala situace, kdy by do správní rady byla dosazena osoba, jež nesplňuje výše uvedené požadavky, aplikuje se ustanovení § 155 odst. 1 ObčZ, dle kterého se na toto povolání do funkce hledí jako by se nestalo. Na základě téhož ustanovení ObčZ dochází ex lege k zániku funkce v případě, že se člen správní rady stane v průběhu svého funkčního období nezpůsobilým pro výkon své funkce.

Členem správní rady může být i právnická osoba, ta svou funkci vykonává tím, že zmocní fyzickou osobu, která ji bude zastupovat, popřípadě ji zastupuje člen jejího statutárního orgánu.⁷⁵ Dle § 46 odst. 3 ZOK platí pravidlo že i zástupce právnické osoby, která je členem orgánu obchodní korporace, musí splňovat požadavky a předpoklady pro výkon funkce stanovené zákonem pro samotného člena orgánu. Zároveň se na tohoto zástupce právnické osoby vztahují pravidla ZOK o střetu zájmů, nepřipustnosti konkurenčního jednání a ustanovení o povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a následcích porušení této povinnosti.⁷⁶ Osoba zastupující právnickou osobu ve správní radě je povinně zapisována do obchodního rejstříku.⁷⁷

⁷² Viz ust. § 152 odst. 2 ObčZ.

⁷³ Viz ust. § 46 odst. 1 ZOK.

⁷⁴ ROZEHNAL, A. *Obchodní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 284.

⁷⁵ Viz ust. § 154 ObčZ.

⁷⁶ Viz ust. § 46 odst. 4 ZOK.

⁷⁷ Viz ust. § 25 odst. 1 písm. g). zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (zákon o veřejných rejstřících).

3.4.2 Počet členů správní rady

Ohledně počtu členů správní rady proběhla poměrně široká diskuse jak na půdě parlamentu, tak i mezi odbornou veřejností. Součástí původního návrhu zákona byla i změna v personálním obsazení správní rady, kdy bylo navrhováno kogentní ustanovení, že správní rada musí mít alespoň tři členy, s výjimkou situace, kdy bude mít akciová společnost jediného akcionáře: „*Neurčí-li stanovy vyšší počet členů, má správní rada 3 členy. V jednočlenné společnosti mohou stanovy určit i nižší počet členů.*“⁷⁸ Zákonodárce k této změně v důvodové zprávě uváděl, že stanovení minimálního počtu členů správní rady je žádoucí vzhledem k tomu, že dochází ke kumulaci řídicích a kontrolních pravomocí ve správní radě. Vzhledem k této kumulaci tedy může nastat situace, kdy je řízení i kontrola akciové společnosti v rukou jediné osoby jakožto jediného člena správní rady, přičemž takovouto možnost zákonodárce považoval za nevhodnou.⁷⁹

Původní výše uvedená navrhovaná úprava nakonec není součástí zákona č. 33/2020 Sb., jelikož byl schválen pozměňovací návrh, ve kterém bylo toto ustanovení změněno na: „*Neurčí-li stanovy jinak, má správní rada 3 členy*“, což představuje zachování současné dispozitivní úpravy, kdy může být zvolena i jednočlenná správní rada. Tato změna, respektive zachování současného stavu, je zdůvodňována především jednoduššími vnitřními rozhodovacími procesy a úsporou finančních prostředků, jež představuje varianta s jednočlennou správní radou a díky nimž je v praxi tak hojně využívána.

Dispozitivní úprava počtu členů správní rady, tedy i možnost zřízení správní rady jako monokratického orgánu v porovnání s původně navrhovanou úpravou (minimálně tříčlenná správní rada), představuje jistě vyšší riziko pro zneužití, při kterém může být poškozen široký okruh zainteresovaných osob (např. zaměstnanci, věřitelé, odběratelé.) Na druhou stranu tato varianta představuje vyšší míru flexibility, jednodušší vnitřní rozhodovací procesy a vyšší úsporu finančních prostředků, v čemž pravděpodobně tkví její relativně vysoká popularita, kdy tuto

⁷⁸ Viz § 457 odst. 1 návrhu zákona č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb. , o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

⁷⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb. , o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a dalších souvisejících zákonů. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

variantu (jednočlennou správní radu) využívá 73 %⁸⁰ akciových společností s monistickou strukturou řízení.

V případě jednočlenné správní rady je potřeba, aby osoba, u které tak dochází ke kumulaci jak výkonné, tak kontrolní působnosti, dosahovala vysokých kvalit, a to jak z hlediska kvalifikace a schopností tak i po stránce morální. V opačném případě by mohlo docházet ke zneužívání funkce či k nesprávným rozhodnutím ohledně vedení společnosti, což by mohlo vést k poškození akcionářů. Přesto může být tato varianta vhodným řešením pro společnosti, ve kterých tato osoba, u které dochází ke zmíněné kumulaci funkcí je zároveň i jediným akcionářem, nebo pro malé „rodinné“ firmy, které stojí na vzájemné důvěře zainteresovaných osob.

V ZOK není stanoven ani maximální počet členů správní rady. Základní principy corporate governance doporučují, aby především ve větších společnostech byla správní rada tvořena vyšším počtem členů, čímž by se mělo snížit například riziko střetů zájmů, nebo by se tím mohla vykompenzovat nižší kvalifikace některých jejích členů, které by mohlo vést k poškození stakeholderů. Naopak menší počet členů může být zvolen například z důvodu snížení nákladů společnosti na odměny členů správní rady, či pro dosažení rychlejšího rozhodování, jelikož při vyšším počtu členů může být dosažení shody složitější, a to především ohledně zásadních rozhodnutí týkajících se společnosti. Je také doporučováno, aby správní rada neměla ani příliš vysoký počet členů, jelikož to by mohlo vést ke snížení efektivity jejího rozhodování. Zároveň by ale měla mít dostatečný počet zkušených a kompetentních členů, aby případný zánik funkce některého člena správní rady (členů) neohrozil její fungování.⁸¹

3.4.3 Vznik funkce člena ve správní radě

Vznik funkce člena správní rady může nastat několika způsoby – volbou, jmenováním, kooptací, jmenováním soudem, náhradnictvím, jmenováním na základě akcie s vysílacím právem a sukcesí. První členové správní rady akciové

⁸⁰ Údaj k 10. 8. 2016. Viz závěrečná zpráva RIA návrhu zákona č. 33/2002, s.14. Dostupné online na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=207&CT1=0>.

⁸¹ HIGGS, D. *Review of the role and effectiveness of non-executive directors*. [online]. 2003, s. 22, [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: <https://ecgi.global/sites/default/files/codes/documents/higgsreport.pdf>.

společnosti jsou určeni ve stanovách jejími zakladateli, tudíž jejich funkce vzniká zápisem a.s. do obchodního rejstříku.

3.4.3.1 Volba a jmenování

V již vzniklé společnosti jsou dle ust. § 458 odst. 1 ZOK členové správní rady voleni valnou hromadou.⁸² Hlasování může být buď běžné, kdy je váha hlasu zpravidla úměrná velikosti podílu akcionáře nebo formou kumulativního hlasování.⁸³ V běžném způsobu volby členů správní rady rozhoduje valná hromada prostou většinou hlasů přítomných společníků. Při kumulativním způsobu hlasování se počet hlasů akcionáře zjistí tak, že se jeho stávající hlasy vynásobí počtem volených míst. Akcionář se následně sám rozhoduje, jak se svými hlasy naloží, může se tedy rozhodnout, zda je rozloží mezi jednotlivé kandidáty nebo jestli se bude soustředit na zvolení jednoho kandidáta. Tento způsob hlasování musí být zakotven ve stanovách. Výhoda tohoto hlasování spočívá především v tom, že i menšinový společník má určitou šanci podílet se na personálním složení správní rady, čímž je motivován k realizaci jeho hlasovacího práva.⁸⁴ Z uvedeného vyplývá, že tento způsob hlasování má význam především u společností s větším počtem akcionářů a pokud je současně voleno více členů správní rady. V případě že má společnost jen jednoho společníka, logicky nedochází k volbě, ale členové správní rady jsou jmenováni tímto jediným akcionářem.

3.4.3.2 Kooptace

Další způsob vzniku funkce člena ve správní radě je kooptací.⁸⁵ Kooptace je postup kdy se sama správní rada společnosti rozhoduje o doplnění svých chybějících členů. Správní rada tak může učinit pouze v případě, že počet členů správní rady neklesl pod polovinu. Jmenovat náhradní členy lze jen do nejbližšího zasedání valné hromady či jiného orgánu který má oprávnění volby členů správní rady. Kooptace je tedy pouze dočasným řešením situace, ve které správní rada nedisponuje dostatečným počtem členů. Možnost kooptace musí být výslovně zakotvena ve stanovách.

⁸² Explicitním svěřením pravomoci volení a odvolávání členů správní rady do působnosti valné hromady je pro monistický systém a.s. vyloučena možnost kodeterminace. Kodeterminace je za určitých zákonných podmínek povinná pro dozorčí radu a.s. s dualistickým systémem řízení a mezi odbornou veřejností se vedla debata, zda se s ohledem na odkazovací ustanovení § 453 odst. 2 ZOK uplatní i na správní radu.

⁸³ Viz ust. § 354–356 ZOK.

⁸⁴ HAVEL, B. In ŠTENGLOVÁ, HAVEL, CILEČEK, KUHN, ŠUK, *Zákon o obchodních korporacích: komentář*, 2. vydání, 2017, s. 383.

⁸⁵ Viz ust. § 454 ZOK.

3.4.3.3 Jmenování na základě akcie s vysílacím právem

Zákon č. 33/2020 Sb., nově zavádí explicitně možnost vzniku funkce na základě akcie s tzv. vysílacím právem,⁸⁶ tedy druhu akcie, s níž je spojeno právo jmenovat jednoho nebo více členů správní rady společnosti a takto jmenovaného člena správní rady také odvolat. V důvodové zprávě⁸⁷ je zakotvení a výslovné připuštění této možnosti, zdůvodněno zvýšením právní jistoty v reakci na současnou nejednotnost ohledně přípustnosti zřizování tohoto typu akcií.

Tímto způsobem může být jmenována maximálně polovina členů správní rady. Jmenování člena správní rady musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem a vůči společnosti je účinné jeho doručením. Aby v případě že akcionář nevyužije svého práva jmenovat člena správní rady nedošlo k ochromení jejího fungování, náleží správní radě právo kooptovat náhradní členy na neobsazená místa. K tomu může dojít, pokud akcionář nevyužije svého práva ve lhůtě 1 měsíce ode dne kdy mohl právo vykonat poprvé. Lhůta nemá prekluzivní povahu, takže i v případě že správní rada na uvolněné místo již kooptovala nového člena, může akcionář stále svého vysílacího práva využít, přičemž pokud tak učiní, funkce kooptovaného člena zaniká.

Jelikož jsou akcionáři s vysílacími právy výrazně zvýhodněni oproti ostatním akcionářům a mohou značně ovlivnit fungování společnosti, je při hlasování o dodatečném zavedení akcií s vysílacím právem stanovena podmínka, kdy toto usnesení musí být přijato kvalifikovanou tříčtvrtinovou většiny všech akcionářů každého druhu akcií. Nicméně i na takto jmenovaného člena správní rady se samozřejmě vztahují požadavky plynoucí z povinnosti péče řádného hospodáře, tudíž i tento člen musí hájit především zájmy společnosti, a nikoliv zájmy akcionáře který ho jmenoval.

3.4.3.4 Jmenování soudem

Dalším způsobem vzniku funkce člena správní rady je jmenování chybějícího člena soudem.⁸⁸ K této možnosti dochází za situace, kdy správní rada není schopna plnit svou funkci. Aktivní legitimaci k podání návrhu na jmenování chybějících členů správní rady má ten, komu na tomto jmenování svědčí právní zájem. Jmenování soudem se použije až jako ultima ratio v případě, že ve stanovené lhůtě není

⁸⁶ Viz ust. § 458 odst. 1 ve spojení s § 448b ZOK.

⁸⁷ Viz důvodová zpráva návrhu zákona č. 33/2020 Sb., s 221.

⁸⁸ Viz ust. § 453 ZOK.

za chybějícího člena (popř. členy) zvolen nový člen. Stejně jako kooptace je jmenování soudem do funkce pouze dočasným řešením do doby, než příslušný orgán chybějícího člena zvolí.

3.4.3.5 Volba náhradníka

Funkce člena ve správní radě může také vzniknout volbou náhradníka.⁸⁹ Možnost volby náhradníka musí být zakotvena ve stanovách. Náhradníci jsou k výkonu funkce povoláni při uvolnění místa člena představenstva podle předem stanoveného pořadí. V pořadí může být například i stanoveno, zda konkrétní náhradník je univerzálním náhradníkem, tedy je oprávněn nahradit ve funkci jakéhokoliv člena, nebo zda je náhradníkem jen konkrétního člena (členů). Náhradníci jsou voleni přímo valnou hromadou společnosti spolu s řádnými členy představenstva a za stejných podmínek. Náhradníkovi takto vzniká funkce člena ve správní radě ke dni zániku funkce člena, kterého nahrazuje.

3.4.3.6 Právní nástupnictví

Poslední možnost vzniku funkce ve správní radě kterou ZOK explicitně upravuje, je vznik funkce z titulu univerzální sukcese, tedy při zániku právnické osoby, která je členem správní rady s právním nástupcem.⁹⁰ V této situaci se členem správní rady stává právní nástupce zaniknuvší právnické osoby. Tato možnost může být ve stanovách vyloučena.

3.4.4 Zánik funkce člena ve správní radě

Zánik funkce člena ve správní radě nastává na základě právních skutečností jako jsou: úmrtí člena správní rady či zánik právnické osoby bez právního nástupce, odvolání, odstoupení, vznik překážek pro výkon funkce, ztráta předpokladů pro výkon funkce,⁹¹ uplynutí funkčního období, nepotvrzení kooptovaného člena valnou hromadou nebo zánik společnosti. K zániku funkce člena ve správní radě také dochází nabytím účinnosti rozhodnutí o změně systému vnitřního řízení na dualistický systém.⁹²

⁸⁹ Viz ust. § 459 odst. 4 ZOK.

⁹⁰ Viz ust. § 455 ZOK.

⁹¹ Potřebné podmínky pro výkon funkce ve správní radě, popř. překážky výkonu funkce jsou blíže popsány v kapitole „4.4.1 Podmínky pro výkon funkce člena správní rady“ této práce.

⁹² DĚDIČ, J., LASÁK, J. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (1. část). *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 3, s. 65 a násl.

3.4.4.1 Odvolání

K zániku funkce ve správní radě může dojít z vůle toho, kdo ho do funkce zvolil, a to odvoláním. Členy správní rady odvolává valná hromada. K odvolání může dojít kdykoliv a z jakéhokoliv důvodu (popřípadě i bez důvodu), nicméně je potřeba dodržet řádný procesní postup potřebný k přijetí rozhodnutí o odvolání, jinak je neplatné.⁹³ Odvolání je účinné okamžikem, kdy valná hromada přijala usnesení o odvolání, bez ohledu na to, kdy se o něm dozvěděl odvolaný člen správní rady.⁹⁴ Na základě § 415 ZOK rozhoduje valná hromada o odvolání prostou většinou přítomných akcionářů, nicméně ve stanovách může být stanoven i požadavek kvalifikované většiny.

Člen správní rady jmenovaný na základě akcie s vysílacím právem může být kdykoliv odvolán tím, kdo ho do funkce jmenoval. Takto jmenovaný člen může být odvolán valnou hromadou jen ve dvou konkrétních případech: zanikla-li akcie na jejímž základě byl do funkce jmenován, nebo ze závažného důvodu spočívajícího ve výkonu funkce, zejména porušil-li závažně nebo opakovaně své povinnosti.

3.4.4.2 Odstoupení

Zánik funkce člena ve správní radě může také nastat projevem jeho vlastní vůle, a to odstoupením. Odstoupení je jednostranným právním úkonem, tudíž není potřeba aby bylo schváleno orgánem společnosti.⁹⁵

Při odstoupení končí výkon funkce člena správní rady dnem, kdy odstoupení projednala nebo měla projednat valná hromada (popř. správní rada určí-li tak stanovy).⁹⁶ Příslušný orgán je povinen projednat odstoupení bez zbytečného odkladu poté, co bylo společnosti doručeno, nejpozději však na nejbližším zasedání.

⁹³ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 490.

⁹⁴ Viz usnesení NS ČR ze dne 21. 12. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2363/2010.

⁹⁵ Ve stávající úpravě je odstoupení z funkce limitováno ustanovením § 59 odst. 5 ZOK, a to tak, že nesmí být učiněno v době, která je pro obchodní korporaci „nevhodná“. Podrobněji toto ustanovení není v ZOK specifikováno. Proto toto ustanovení vyvolává dva výkladové problémy, a to jaká je doba „nevhodná“ a jaké právní následky vyvolává odstoupení v takové době. V nové úpravě je proto uvedené ustanovení bez náhrady obdobným ustanovením vypuštěno. Je otázkou, zda by nebylo lepším řešením vypracování podrobnější úpravy tohoto pravidla než jeho úplné vypuštění, jelikož dle mého názoru existence tohoto ustanovení má svůj smysl, kdy např. zabraňuje členům správní rady společnosti, která se nachází ve finančních problémech, vyhýbat se odstoupením z funkce řešení obtížných situací. Viz důvodová zpráva k návrhu zákona č. 33/2020 Sb., s 122.

⁹⁶ Touto úpravou se nahrazuje stávající úprava, kdy členu správní rady končila funkce uplynutím jednoho měsíce od oznámení odstoupení. Nová úprava má poskytovat vyšší ochranu společnosti, před náhlým ukončením funkce, kdy v období jednoho měsíce od oznámení prakticky neměla možnost doplnit chybějící členy. Viz důvodová zpráva k návrhu zákona č. 33/2020 Sb., s. 122.

V případě že má společnost jediného akcionáře končí výkon funkce uplynutím 2 měsíců ode dne doručení oznámení tomuto jedinému akcionáři.

Člen jmenovaný akcií s vysílacím právem oznamuje své odstoupení správní radě. Jeho funkce končí dnem, kdy správní rada odstoupení projednala nebo měla projednat.

3.4.4.3 Uplynutí funkčního období

Délka funkčního období člena správní rady je zpravidla stanovena ve smlouvě o výkon funkce, popřípadě ve stanovách společnosti. Pokud není délka funkčního období uvedena ve stanovách ani ve smlouvě o výkon funkce platí nevyvratitelná právní domněnka, že dle odst. 2 § 457 činí tři roky.

3.4.4.4 Nepotvrzení kooptovaného člena

V případě kooptovaného člena správní rady funkce zaniká v okamžiku, kdy valná hromada odmítla potvrzení tohoto člena. Funkce kooptovaného člena také zaniká, pokud se valná hromada společnosti nesejde v termínu, ve kterém mělo být rozhodováno o potvrzení funkce kooptovaného člena správní rady. Pokud se valná hromada nesejde v určeném termínu, zaniká funkce člena dnem, ve kterém se měla tato valná hromada konat.

3.4.5 Práva členů správní rady

Členové správní rady mají především dvě základní práva, a to právo na odměnu za výkon funkce a právo na přístup ke všem informacím potřebným k řádnému výkonu své funkce.⁹⁷ Ostatní orgány i společníci společnosti mají povinnost poskytovat členům správní rady potřebné informace o svých rozhodnutích a jiných skutečnostech, které statutární orgán potřebuje pro řádný výkon své funkce. Odměna je zpravidla sjednávána ve smlouvě o výkonu funkce.⁹⁸ Dále mají členové správní rady právo účastnit se valné hromady⁹⁹ nebo právo se dovolávat neplatnosti usnesení valné hromady.¹⁰⁰

3.4.6 Povinnosti členů správní rady

Povinnosti člena správní rady jsou obecně stanoveny v ObčZ a upřesněny v ZOK. Tyto povinnosti jsou shodné a platí pro všechny členy volených orgánů obchodních

⁹⁷ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, str. 516.

⁹⁸ Více k odměňování člena správní rady viz kapitola „3.4.8.2 Odměna za výkon funkce“ této práce.

⁹⁹ Viz ust. § 402 ZOK.

¹⁰⁰ Viz ust. § 428 ZOK.

korporací. Hlavní povinností člena správní rady je povinnost péče řádného hospodáře a loajality ke společnosti, od níž se všechny ostatní povinnosti odvozují. Mezi další povinnosti, jež plynou z požadavků péče řádného hospodáře a loajality se řadí např. povinnost respektovat zákaz konkurence, zachovávat mlčenlivost o informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení by mohlo společnosti způsobit škodu dodržovat usnesení valné hromady nebo povinnost respektovat meze svých kompetencí.¹⁰¹

Níže uvedené povinnosti a následky jejich porušení, se kromě členů správní rady uplatní dle ust. § 62 ZOK také na osoby, které se fakticky nachází v postavení členů správní rady, přestože jimi nejsou a bez ohledu na to, jaký vztah mají ke společnosti. Týká se to tedy osob, které jsou členy správní rady v materiálním smyslu a nikoli ve formálním. Jedná se o tzv. faktické a stínové vedoucí, kdy např. osoba vlivná působí na člena správní rady nebo kdy člen správní rady jedná jako by byl členem i poté, co byl z funkce odvolán.¹⁰² Uvedené povinnosti se na ně vztahují s výjimkami plynoucími ze skutečnosti, že *de iure* nejsou členy správní rady. Nemůže jim tedy být valnou hromadou pozastavena funkce či uložen zákaz uzavření smlouvy. Tato opatření ale mohou být použity vůči členovi správní rady, jehož rozhodování může být touto osobou stojící mimo správní radu dotčeno.

3.4.6.1 Povinnost péče řádného hospodáře a loajality

Obsahem povinnosti péče řádného hospodáře je povinnost postupovat při výkonu funkce s určeným standardem péče.¹⁰³ Tento standard povinnosti péče řádného hospodáře vztahující se na všechny členy orgánů právnických osob je obecně určen v ustanovení § 159 odst. 1 OZ které říká: „*kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou, i s potřebnými znalostmi a pečlivostí.*“ Tato obecná povinnost je dále rozvinuta a upřesněna v ustanovení § 51 odst. 1 ZOK, které uvádí, kdy člen orgánu jedná pečlivě a s potřebnými znalostmi, tedy s péčí řádného hospodáře: „*Pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace.*“ Aby mohlo být jednání označeno za jednání s péčí řádného

¹⁰¹ DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009, s. 517.

¹⁰² BÁLEK, J. V postavení člena voleného orgánu obchodní korporace očima připravované novely zákona o obchodních korporacích. *Právní rozhledy*. 2020, č. 3 s. 107 a násl.

¹⁰³ JOSKOVÁ, L. Je rozdíl mezi povinností loajality a povinností postupovat s péčí řádného hospodáře?. *Obchodněprávní revue*. 2019, č. 11-12, s. 281 a násl.

akcionáře, musí tedy být kumulativně dodrženy všechny uvedené požadavky tedy: nezbytná loajalita, pečlivost, potřebné znalosti, dobrá víra, rozumný předpoklad, informované jednání a jednání v obhajitelném zájmu obchodní korporace.

Povinnost loajality ke společnosti lze definovat jako povinnost člena voleného orgánu jednat ve všech záležitostech společnosti v jejím nejlepším zájmu a ku prospěchu společnosti, a nikoliv ve svém zájmu, popřípadě v zájmu jiné osoby.¹⁰⁴

Při posuzování konkrétního jednání *ex post*, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře se použije ustanovení § 52 odst. 1 ZOK, kdy se jednání člena orgánu posuzuje s přihlédnutím k péči, jakou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, pokud by byla v obdobném postavení člena orgánu.

Odpovědnost plynoucí z povinnosti péče řádného hospodáře je také limitována pravidlem podnikatelského úsudku (*business judgement rule*). Toto pravidlo je jedním ze základních principů corporate governance. Při splnění podmínek tohoto pravidla je členům orgánu poskytnuta ochrana před odpovědností za případnou újmu způsobenou jeho chybným rozhodnutím. Při posuzování porušení povinnosti péče řádného hospodáře soudem je důkazní břemeno na straně člena správní rady. Je tedy na něm, aby soudu navrhol důkazy, kterými prokazuje, že jednal s péčí řádného hospodáře. Člen orgánu musí prokázat že v rámci rozhodovacího procesu, kterým dospěl k danému podnikatelskému rozhodnutí jednal v dobré víře a mohl rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu společnosti.¹⁰⁵ Avšak i při takto učiněném rozhodnutí je nutností, aby člen orgánu postupoval s nezbytnou loajalitou. Užití pravidla podnikatelského úsudku se jeví jako velmi žádoucí, jelikož po členech správní rady nelze spravedlivě požadovat, aby nesli neomezenou odpovědnost za své rozhodování. Tato neomezená odpovědnost by mohla vést k neochotě podstupovat podnikatelské riziko, což by mohlo způsobit až ochromení rozhodování společnosti.¹⁰⁶

¹⁰⁴ ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 175.

¹⁰⁵ KOŽIAK, J. Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách). *Obchodněprávní revue*, 2012, č. 4, s. 108 a násl.

¹⁰⁶ BALÝOVÁ, L. Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 7-8, s. 212 a násl.

3.4.6.2 Pravidla o střetu zájmů

A. Bělohlávek definuje střet zájmů jako situaci, kdy je člen orgánu v postavení, které může být rozporu se zájmem společnosti. Sám člen orgánu má povinnost tuto situaci vyhodnotit a (i v pochybnostech) o potenciálním střetu zájmů informovat příslušné orgány.¹⁰⁷ Člen správní rady se může dostat do dlouhodobého střetu zájmů nebo jednorázového, který vzniká především při uzavírání smlouvy mezi členem orgánu a obchodní korporací. K dlouhodobému střetu zájmů může dojít např. v situaci, kdy společnost člena správní rady, vede soudní spor se společností, v níž vykonává obdobnou pozici osoba jemu blízká.

Pravidla o střetu zájmů, jež platí pro všechny členy správní rady jsou upravena v ustanovení § 54-58 ZOK. Tato pravidla se vztahují na potenciální ale i již existující¹⁰⁸ střet zájmů člena správní rady se zájmy společnosti. Na základě těchto pravidel vzniká členu správní rady informační povinnost – povinnost bez zbytečného odkladu informovat správní radu v situaci, kdy jemu nebo osobě jemu blízké či osobám jím ovlivněných nebo ovládaných hrozí střet zájmů se zájmem společnosti. Dle zákonodárce má být správní rada informována jako celek, nikoliv jeho jednotliví členové, čímž je povinnost splněna i např. vůči nepřítomným členům. Forma splnění informační povinnosti není explicitně upravena, lze předpokládat, že ji lze splnit i ústně například při zasedání správní rady která je usnášeníschopná. V případě, že člen, u kterého hrozí střet zájmů, je jediným členem správní rady, je povinen informovat pouze valnou hromadu.

Pravidla o střetu zájmů se vztahují především na uzavírání smluv mezi společností a členem správní rady (popř. osobou jemu blízkou nebo jím ovlivněnou či ovládanou). Pokud by nebylo uzavření smlouvy v zájmu společnosti, může ji valná hromada zakázat uzavřít. Výjimku z tohoto pravidla představují smlouvy uzavírané v rámci běžného obchodního styku.¹⁰⁹ Dále se může jednat o situace kdy má společnost zajistit nebo utvrdit dluhy člena správní rady nebo se stát jeho spoludlužníkem.

Valné hromadě (popř správní radě) náleží dle ustanovení § 54 odst. 4 ZOK možnost pozastavit funkci výkonu členu správní rady, který je ve střetu zájmů.

¹⁰⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 360.

¹⁰⁸ ŠTENGLOVÁ, I. Střet zájmů člena statutárního orgánu kapitálové obchodní korporace ve vazbě na principy corporate governance, *Bulletin advokacie*. 2019, č. 11, s. 29 a násl.

¹⁰⁹ Viz ust. § 57 ZOK.

Výkon funkce je pozastaven na vymezenou dobu, která není v ZOK blíže specifikována. Možnost pozastavit funkci přichází v úvahu i pokud to zjistila sama společnost v případě, že střet zájmů neoznámí sám člen správní rady.¹¹⁰ Pozastavení výkonu funkce se zapisuje do obchodního rejstříku.¹¹¹ Pokud u člena správní rady dojde k nedovolenému střetu zájmů, má to za následek povinnost vydat prospěch (popřípadě peněžní náhradu) dle § 53 odst. 1 ZOK.¹¹²

3.4.6.3 Zákaz konkurence

Pravidla zákazu konkurence lze považovat za jakási zvláštní ustanovení k pravidlům o střetu zájmů, jež mají zajistit, aby členové správní rady plnily svou povinnost loajality vůči společnosti.

Jelikož se upouští od odkazovací normy na úpravu představenstva a dozorčí rady, je zakotvena explicitní úprava zákazu konkurence i pro správní radu. Tato úprava téměř doslovně přebírá textaci úpravy zákazu konkurence pro představenstvo a dozorčí radu s jedním podstatným rozdílem. Tímto rozdílem je ustanovení § 459 odst. 4 ZOK, jež umožňuje upravit ve stanovách pravidla zákazu konkurence odchýlně, než jak jsou upraveny v § 459 odst. 1-3 ZOK.¹¹³

Konkurenční činnosti, jež jsou členu správní rady zakázány jsou uvedeny v § 459 odst. 1–3 ZOK. Zákaz konkurence se vztahuje na podnikání v obdobném nebo stejném předmětu činnosti společnosti, a to nejenom ve prospěch tohoto člena, ale také ve prospěch jiných osob. Zákon dále uvádí, že člen správní rady nesmí být členem (ani osobou v obdobném postavení) statutárního orgánu jiné právnické osoby, která má stejný nebo obdobným předmět činnosti s výjimkou, jedná-li se o koncern. Stejně tak se člen správní rady nesmí účastnit na podnikání jiné společnosti jako neomezeně ručící společník nebo jako ovládající osoba jiné osoby s obdobným nebo stejným předmětem podnikání.

Na základě stanovené dispozitivnosti pravidel zákazu konkurence může být ve stanovách zákaz činností např. rozšířen či konkretizován, nebo naopak některé zakázané činnosti mohou být povoleny, či mohou být stanoveny podmínky za nichž

¹¹⁰ ROZEHNAL, A. *Obchodní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 295.

¹¹¹ Viz ust. § 48 odst. 1 písm. e) zákon č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

¹¹² BORKOVEC, A. Právní následky porušení fiduciárních povinností. *Právní rozhledy*. 2020, č. 4, s. 121.

¹¹³ Výslovným uvedením dispozitivnosti pravidel zákazu konkurence chce zákonodárce vyjasnit stávající výkladové problémy ohledně jejich kogentnosti. Viz důvodová zpráva k návrhu zákona č. 33/2020 Sb., s. 216.

je lze vykonávat. Zároveň to ale znamená, že pravidla zákazu konkurence mohou být i zcela vyloučena. Pravidla zákazu konkurence mohou také být sjednána odlišně v rámci smlouvě o výkonu funkce. Nutno podotknout, že i při vyloučení pravidel zákazu konkurence ve stanovách, se na člena správní rady stále vztahují povinnosti plynoucí z pravidel o střetu zájmů, stejně jako povinnost jednat s péčí řádného hospodáře a s potřebnou loajalitou. Z toho vyplývá, že při případném konkurenčním jednání musí vždy jednat v zájmu společnosti, v opačném případě mu vzniká odpovědnost z porušení jeho povinností.

3.4.6.4 Porušení povinností

Následkem porušení právní povinnosti je vznik právní odpovědnosti. Při porušení povinností člena správní rady může vzniknout odpovědnost soukromoprávní i veřejnoprávní (správní a trestní). V následující části práce se budu zabývat pouze odpovědností soukromoprávní, a to odpovědnostmi plynoucími z porušení povinnosti péče řádného hospodáře a loajality a souvisejících povinností.

V důsledku porušení povinností plynoucích z péče řádného hospodáře má člen správní rady, který se tohoto porušení dopustil povinnost dle § 53 odst. 1 ZOK, a to vydat obchodní korporaci prospěch, který v souvislosti s takovým jednáním získal. V případě že vydání prospěchu není možné nahradí ho povinný v penězích. K porušení péče řádného hospodáře může dojít například pokud člen správní rady nejedná loajálně a uzavírá obchody na kterých je osobně zainteresován. Nárok na peněžní náhradu či vydání prospěchu vzniká společnosti i pokud jí nevznikne škoda.¹¹⁴

Společnosti může vzniknout újma na základě rozhodnutí člena správní rady, který porušil povinnosti péče řádného hospodáře. Takto vzniklá odpovědnost člena správní rady je limitována pravidlem podnikatelského úsudku (viz výše). Újmu vzniklou porušením péče řádného hospodáře lze vypořádat dle smlouvy uzavírané mezi členem správní rady a akciovou společností. Účinnost této smlouvy je podmíněna souhlasem valné hromady přijatým alespoň dvoutřetinovou většinou všech akcionářů.¹¹⁵ Dle ustanovení § 53 odst. 2 ZOK, nemůže být odpovědnost člena správní rady omezena či vyloučena *ex ante* ve smlouvě o výkon funkce, nicméně výši či způsob náhrady lze upravit *ex post* na základě vypořádací

¹¹⁴ HÁMORSKÁ, A. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekonstrukci. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 9, s. 252 a násl.

¹¹⁵ Viz ust. § 53 odst. 3 ZOK.

smlouvy.¹¹⁶ Požadavek na schválení vypořádací smlouvy kvalifikovanou většinou akcionářů poskytuje především menšinovým akcionářům vyšší ochranu před poškozením. K tomu by mohlo dojít např. pokud by ve vypořádací smlouvě byl povinný zcela zproštěn povinnosti na náhradu újmy.

3.4.7 Působnost správní rady

Správní radě dle ust. § 456 odst. 2 ZOK přísluší obchodní vedení a dohled na činnost společnosti. Dochází tedy ke kumulaci působnosti výkonné a kontrolní, což odpovídá tradiční koncepci monistického modelu. Dále správní radě náleží tzv. zbytková působnost, a to základě toho, že je statutárním orgánem monistické a.s.¹¹⁷ Do její působnosti tedy spadá vše, co není zákonem, stanovami nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci svěřeno valné hromadě.

3.4.7.1 Obchodní vedení společnosti

ZOK pojem „obchodní vedení“ v žádném ustanovení nedefinuje. Dle judikatury Nejvyššího soudu¹¹⁸ lze obchodní vedení společnosti definovat jako: organizování a řízení každodenní podnikatelské činnosti, rozhodování o provozních záležitostech, organizačních změnách nebo záměrech, tj. např. zásobování, vedení účetnictví odbyt apod. Obchodní vedení lze tedy chápat jako rozhodování správní rady směřované dovnitř společnosti.¹¹⁹

Valná hromada určuje základní zásady a uděluje strategické a koncepční pokyny, kterými se správní rada při výkonu obchodního vedení společnosti musí řídit, pokud nejsou v rozporu s právními předpisy nebo stanovami. Avšak ohledně výkonu působnosti určování základního zaměření obchodního vedení nesmí nikdo, včetně valné hromady, udělovat správní radě pokyny. Výjimku z tohoto pravidla představuje ustanovení § 51 odst. 2 ZOK, na základě kterého, může člen správní rady požádat valnou hromadu společnosti o udělení pokynu ohledně obchodního vedení.

¹¹⁶ PŘÍKAZSKÁ, M. Následky porušení povinností ze smlouvy o výkonu funkce a jejich vymáhání: limity odpovědnosti člena orgánu a limity smlouvy o vypořádání. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2017, č. 4, s. 613 a násl.

¹¹⁷ Viz ust. § 456 odst. 1 ZOK.

¹¹⁸ Srov. rozsudek NS ČR ze dne 25. 8. 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003, rozsudek NS ČR ze dne 23. 5. 2003, sp. zn. 21 Cdo 138/2003 nebo usnesení NS ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006.

¹¹⁹ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2017, 2013, s. 813.

Dle novelizované úpravy, nenáleží správní radě jen „základní“, ale i „běžné“ obchodní vedení, které dle původní úpravy připadalo statutárnímu řediteli. Základní zaměření obchodního vedení náleží správní radě jako celku a nemůže být delegováno na některého ze členů správní rady, ani na osobu stojící mimo společnost. Nicméně běžné obchodní vedení může být delegováno jak na některého ze členů správní rady, tak i na osobu stojící vně správní rady. Podle S. Griffina je dokonce nezbytné, aby správní rada delegovala alespoň část jejích pravomocí potřebných ke každodennímu řízení společnosti, jelikož v případě, že by všechna důležitá manažerská rozhodnutí musela být prováděna na úrovni správní rady, přestala by společnost fungovat.¹²⁰ Dalo by se říci, že určováním základního obchodního vedení správní rada jako celek by měla stanovovat meze, ve kterých se jednotliví členové správní rady mohou pohybovat v rámci svých svěřených působností. Nutnost delegace se však bude týkat především větších společností, přičemž u menších společností tato potřeba nemusí vůbec vyvstat. Lze také doporučit, aby ta nejdůležitější rozhodnutí ohledně obchodního vedení byla vždy přijímána správní radou jako orgánem.

Jednotlivé dílčí působnosti běžného obchodního vedení společnosti, lze rozdělit mezi členy správní rady dle oborů. Rozdělení oborů může být tzv. funkční, kdy je jeden z členů správní rady odpovědný za nákup, další za účetnictví, jiný za personální otázky nebo rozdělení na jednotlivé části podnikání společnosti (například dle produktů nebo geografické oblasti), kdy jsou části závodu fakticky řízeny jako samostatné jednotky.¹²¹ Rozdělení působnosti může být zakotveno ve stanovách, nebo o ní může být rozhodnuto přímo správní radou. Nicméně ve stanovách může být zakotveno jen strukturální rozdělení funkcí, rozhodnout o přidělení konkrétní působnosti jednotlivým členům může jen správní rada, jelikož se jedná o rozhodnutí o obchodním vedení společnosti.¹²² Avšak i v případě rozdělení působnosti na jednotlivé obory, odpovídá za řízení společnosti každý člen správní rady a této odpovědnosti se nemůže zprostit tím, že poukáže na to, že škoda vznikla porušením povinnosti v oboru, jež je v působnosti jiného člena, avšak

¹²⁰ GRIFFIN, S. *Company law: fundamental principles*. Harlow: Pearson, 2006, s. 224.

¹²¹ JOSKOVÁ, L. Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost. *Bulletin advokacie*. 2014, č. 7-8, s. 46.

¹²² ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání, 2017, s. 127.

odpovědní budou pouze ti členové, kteří nedodrželi povinnost dohledu, čímž porušili povinnost péče řádného hospodáře.¹²³

3.4.7.2 Jednání za společnost

Jednání za společnost spočívá v projevování její vůle vůči třetím osobám. Vůle společnosti, která může být projevována navenek, se vytváří uvnitř společnosti při rozhodování správní rady o obchodním vedení.¹²⁴ Jelikož je a.s. jako právnická osoba umělá konstrukce, musejí za ni jednat zástupci.

Pravomoc zastupovat akciovou společnost ve všech záležitostech náleží na základě ust. § 164 ObčZ členům správní rady, přičemž neurčí-li stanovy jinak, může ji zastupovat každý člen samostatně. Ve stanovách tedy může být stanoveno, že jen někteří členové správní mohou zastupovat společnost. Tito členové, kteří jsou oprávněni zastupovat společnost mohou být jmenovitě uvedeni ve stanovách, nebo může být vymezen způsob jejich výběru. Stejně tak tam můžou být uvedeni členové kteří za společnost jednat nemůžou. Ve stanovách může být také upraven způsob jednání jednotlivých členů, takže může být např. stanoveno, že jen někteří členové mohou jednat samostatně, zatímco další musí jednat společně s jiným členem apod. Může být ale také stanoveno, že správní rada jedná jako celek, v takovém případě může člen správní rady zastupovat společnost samostatně pouze pokud k tomu byl zmocněn. Členové správní rady kteří jednají za společnost a způsob jakým tak činí, se zapisuje do obchodního rejstříku.¹²⁵

Jednat za společnost mohou také její zaměstnanci, a to v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich zařazení nebo funkci, přičemž rozhoduje stav, jak se jeví veřejnosti.¹²⁶

Od obecné úpravy jednání za společnost platí výjimka v případě jednání před soudem, kdy společnost zastupuje předseda správní rady tvoří-li správní rada kolektivní orgán, popřípadě jiný člen správní rady bil-li pověřen.¹²⁷

¹²³ Ibidem.

¹²⁴ ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. Praha: C.H. Beck, 2010, s. 29.

¹²⁵ Viz ust. § 25 odst. 1 písm. g) zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

¹²⁶ Viz ust. § 166 odst.1 ObčZ.

¹²⁷ Viz ust. § 21 zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Omezení jednatelského oprávnění uvnitř společnosti¹²⁸ (např. usnesením valné hromady nebo stanovami) je neúčinné vůči třetím osobám, i kdyby bylo patřičně zveřejněno. Rozdíl mezi způsobem jednání a omezením jednatelského oprávnění spočívá v tom, že způsob jednání se zapisuje do obchodního rejstříku a vztahuje se na něj princip materiální publicity, zatímco omezení jednatelského oprávnění působí jen „uvnitř“ společnosti.¹²⁹ Jestliže orgán nejedná způsobem zapsaným v obchodním rejstříku, jedná se o relativně neplatné jednání. Neplatnosti právního jednání se tedy může dovolat oprávněná osoba, kterou je zpravidla daná společnost.¹³⁰

3.4.7.3 Kontrolní působnost

Správní radě náleží také dohled nad činností společnosti § 456 odst. 2 a představuje tedy v monistickém systému i orgán kontrolní. Rámec kontrolní působnosti správní rady je vymezen zásadami schválenými valnou hromadou, ta ale není oprávněna udělovat správní radě konkrétní pokyny týkající se dohledu nad činností společnosti.

Jelikož správní radě náleží jak kontrolní působnost, tak i výkonná, znamená to tedy, že má za úkol kontrolovat vlastní činnost, což v praxi může představovat určité problémy. Důslednější kontrola může být ve vícečlenné správní radě dosažena rozdělením členů na výkonné a nevýkonné; tj. na členy kteří se podílejí na každodenních činnostech společnosti a na členy kteří je kontrolují. Zákon toto rozdělení explicitně nevyžaduje, nicméně je doporučováno doktrínou corporate governance, přičemž nevýkonní členové by měli počtem převyšovat ty výkonné.¹³¹

Základní zaměření kontroly nelze jako celek svěřit jedné osobě, bez ohledu na to, zda je tato osoba členem správní rady nebo ne. Nicméně, tato kontrolní působnost může být jako celek rozdělena na konkrétní dílčí kontrolní činnosti mezi jednotlivé členy správní rady, dle určitých oborů. To znamená, že jeden člen může být pověřen například kontrolou účetnictví či daňových záležitostí, zatímco jiný člen může kontrolovat určenou konkrétní činnost společnosti. V případě že je

¹²⁸ Stanovení nutnosti společného jednání členů správní rady není považováno za omezení jednatelského oprávnění, nýbrž jde o stanovení způsobu jednání jménem společnosti. Viz rozhodnutí NS ČR ze dne 20.8.2002 sp. zn. 29 Odo 198/2002.

¹²⁹ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I., a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání, 2017 s. 128.

¹³⁰ Viz ust. § 48 ZOK.

¹³¹ Blíže k výkonným a nevýkonným členům kapitola 1.1.3 „Rozdělení členů správní rady na výkonné a nevýkonné“ této práce.

výkonná působnost rozdělena dle oborů na jednotlivé členy správní rady jsou všichni členové povinni dohlížet na to, jak ostatní členové spravují jejich obory. Dle T. Dvořáka je takováto kontrola spíše iluzorní, jelikož jednotlivým členům bude bránit v kontrole jiných oborů především neznalost jiných než jimi řízených oborů nebo nedostatečný časový prostor ke kontrole, když dotyčný člen řídí jiný obor.¹³² Za situace, kdy by tuto kontrolní činnost neprováděli či zanedbali, dopustili by se tím porušení povinnosti řádného hospodáře. Stejně tak odpovídají i za řádný výběr osoby s ohledem na znalosti schopnosti apod. a konkrétní určení a vymezení činností jež jsou této osobě svěřeny.¹³³

Mezi hlavní kontrolní pravomoci správní rady patří dohled nad činností společnosti, povinnost přezkoumávat řádné vedení účetnictví a účetní závěrky či oprávnění pozastavit výkon funkce člena správní rady na základě existence střetu zájmu.¹³⁴

Speciálním kontrolním „orgánem“,¹³⁵ který je obligatorně zřizován u subjektů veřejného zájmu a subjektů s majetkovou účastí státu je výbor pro audit.¹³⁶ Výbor pro audit je upraven v zákonem č. 93/2009 Sb., o auditorech. Mezi subjekty veřejného zájmu se řadí např. pojišťovny, banky, zajišťovny, obchodníci s cennými papíry nebo zdravotní pojišťovny. Členové výboru jsou dle § 44 odst. 2 zákona o auditorech voleni valnou hromadou, v případě že valná hromada nezvolí, jsou členy výboru nevýkonní členové správní rady. Výbor je tvořen minimálně třemi členy, přičemž většina členů výboru musí být odborně způsobilá a nezávislá na společnosti.¹³⁷ Nezávislým členem výboru by tak neměl být zaměstnanec či osoba, která by se na základě obchodních, rodinných či jiné vztahů mohla dostat do střetu zájmů. Výbor pro audit je oprávněn nahlížet do dokladů a záznamů

¹³² DVOŘÁK, T. In ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 525-526.

¹³³ Usnesení NS ČR ze dne 24. 3. 2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005.

¹³⁴ Viz ust. § 54 odst. 4 ZOK.

¹³⁵ Dle odborné veřejnosti zákonodárce nedostatečně reflektuje rozdíl mezi orgánem společnosti a pouhým výborem orgánu, což vyvolává nejasnosti ohledně vymezení působnosti orgánů a rozdělení odpovědnosti v rámci společnosti. Orgán právnické osoby nemůže být zřízen jiným jejím orgánem bez odpovídajícího zmocnění v zákoně nebo v zakladatelském právním jednání, zatímco výbory jsou zásadně zřizovány v rámci působnosti některého z orgánů právnické osoby, jako takové jsou tedy zásadně tomuto orgánu podřízeny. Viz ČERNÁ, S. Výbory pro audit v zahraničních a tuzemských akciových společnostech. *Obchodněprávní revue*. 2010, č. 8, s. 223 a násl. a PIHERA V. KOKEŠ J. Výbor pro audit v aktuální perspektivě českého práva obchodních korporací. *Obchodněprávní revue*. 2019, č. 9, s. 213.

¹³⁶ Výbor pro audit byl do českého právního řádu implementován zákonem č. 93/2009 Sb., o auditorech v návaznosti na směrnici 2006/43ES, která stanovuje povinnost zřízení výboru pro audit pro subjekty veřejného zájmu.

¹³⁷ Viz ust. § 44 odst. 1 a 4 zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech.

týkajících se činnosti společnosti a do jeho působnosti patří především otázky povinného auditu, dohled nad sestavováním účetních výkazů dohled nad účinností systému vnitřní kontroly, řízení rizik a vnitřního auditu.¹³⁸ Při realizaci jeho činností spolupracuje s tzv. statutárním auditorem.

3.4.7.4 Zasedání a rozhodování správní rady

Tvoří-li správní rada kolektivní orgán, volí si ze svého středu předsedu.¹³⁹ Předseda správní rady má především na starosti organizaci a řízení činnosti správní rady. Správní rada jako kolektivní orgán rozhoduje ve sboru, s výjimkou je-li působnost rozdělena mezi jednotlivých členy správní rady podle určitých oborů (tzv. delegace na horizontální úrovni).

V případě že je působnost rozdělena dle určitých oborů, rozhodují jednotliví členové v rámci svého oboru samostatně, přičemž ostatní členové správní rady mají povinnost kontrolovat, zda je jimi vykonávaná činnost v konkrétním oboru prováděna řádně.

Pokud je správní rada vytvořena jako kolektivní orgán, je usnášeníschopná za účasti většiny členů.¹⁴⁰ Rozhoduje prostou většinou hlasů přítomných členů, pokud stanovy neurčí potřebný vyšší počet (kvalifikovaná většina). Každý člen má 1 hlas. V případě rovnosti hlasů náleží dle § 44 odst. 3 ZOK předsedovi správní rady rozhodující hlas; toto ustanovení může být ve stanovách vyloučeno. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že ZOK díky dispozitivním ustanovením ponechává značný prostor pro úpravu rozhodování a hlasování správní rady na stanovách.

Člen správní rady má povinnost vykonávat funkci osobně, avšak pro jednotlivý případ může zmocnit jiného člena správní rady, aby za něj hlasoval. Ve stanovách může být zakotvena i možnost distančního způsobu hlasování mimo zasedání správní rady,¹⁴¹ a to buď v písemné formě nebo s využitím technických prostředků. O jednání správní rady se pořizují zápisy, jejichž přílohou je seznam přítomných členů správní rady. Do zápisu se jmenovitě uvádějí členové správní rady, kteří hlasovali proti jednotlivým rozhodnutím nebo se zdrželi hlasování. To nabývá na významu především při prokazování vzniku škody způsobené členy

¹³⁸ Viz ust. §44a odst. 1 a ust. § 44aa odst. 1 zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech.

¹³⁹ Dochází ke zrušení ustanovení, které předsedu správní rady pověřuje dohledem na řádný výkon funkce orgánů podřízených správní radě, které vyvolávalo značné výkladové nejasnosti.

¹⁴⁰ Viz ust § 156 ObčZ.

¹⁴¹ Viz ust § 158 odst. 2 ObčZ.

nebo při uplatnění náhrady škody.¹⁴² Stejně tak to může být důležité při prokazování vzniku odpovědnosti člena správní rady při porušení jeho povinností. Některá rozhodnutí správní rady, jako např. o rozhodnutí o změně stanov, musejí mít formu notářského zápisu.¹⁴³

ZOK nestanovuje žádná pravidla či postup pro svolávání správní rady, neuvádí tedy žádný interval, ve kterém se musí scházet, nebo to kdo ji svolává a jakým způsobem. Aby se tedy předešlo případným nejasnostem, lze doporučit, aby tyto záležitosti byly upraveny *ex ante* ve stanovách společnosti, kde by bylo svolávání správní rady svěřeno například do působnosti předsedy správní rady.

3.4.8 Smlouva o výkonu funkce

Smlouvou o výkon funkce se upravuje vztah mezi členem správní rady a akciovou společností. Pokud mezi členem správní rady a společností není uzavřena smlouva o výkonu funkce, použijí se na práva a povinnosti mezi členem správní rady a společností přiměřeně ustanovení ObčZ o příkazu,¹⁴⁴ přičemž platí domněnka, že výkon funkce je bezplatný. Příkazní smlouva vzniká *ex lege* při vzniku funkce člena správní rady např. zvolením nebo jmenováním, pokud není předem uzavřena smlouva o výkonu funkce. Ustanovení o příkazní smlouvě se uplatní také v případě, kdy je smlouva o výkonu funkce uzavřena, ale je potřeba řešit otázky v ní neupravené. Smlouva o výkonu funkce u a.s. vyžaduje písemnou formu, přičemž písemná forma je zachována i při právním jednání učiněném elektronickými prostředky.¹⁴⁵

Smlouva o výkonu funkce může být zřízena i pod jiným názvem, či i jako obdoba pracovní smlouvy, nicméně vždy se uplatní kogentní pravidla ZOK např. o odpovědnosti za výkon funkce nebo ohledně vzniku a zániku funkce člena ve správní radě.¹⁴⁶ Dle nejnovější judikatury ÚS a NS,¹⁴⁷ lze mezi společností a členem správní rady uzavřít i tzv. „manažerskou“ tedy pracovní smlouvu, a to v případě, že se její předmět překrývá s působností, plynoucí na základě

¹⁴² ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s. 786.

¹⁴³ Viz ust. § 432 odst. 2 ZOK ve spojení s § 776 odst. 2 ZOK.

¹⁴⁴ Viz ust. § 2430–2444 ObčZ.

¹⁴⁵ Viz ust. § 562 odst. 1 ObčZ.

¹⁴⁶ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2017, s. 173–180.

¹⁴⁷ Např. rozsudek NS ČR ze dne 11. dubna 2018 sp. zn. 31 Cdo 4831/2017 v souvislosti s nálezem Ústavního soudu ze dne 21. 8. 2018, sp. zn. III. ÚS 669/17.

členství ve správní radě. Dochází tedy k povolení tzv. souběhu funkcí. Dle NS lze dokonce uzavřít obě smlouvy souběžně, k čemuž NS dodává: „*V takovém případě je nutné na manažerskou smlouvu pohlížet jako na (svého druhu) dodatek ke smlouvě o výkonu funkce, ... jde-li o výkon části činností spadajících do působnosti statutárního orgánu. Manažerská smlouva není neplatná jen proto, že ji její strany podřídily režimu zákoníku práce, avšak je na ni třeba klást stejné požadavky (co do formy, obsahu i potřeby jejího schválení), jako na samotnou smlouvu o výkonu funkce.*“ Nicméně i v případě tzv. manažerské smlouvy, se stále musí vztah mezi členem správní rady a společností primárně posuzovat v rámci kogentních ustanovení ZOK.

3.4.8.1 Schválení smlouvy valnou hromadou

Smlouva musí být schválena valnou hromadou. Bez tohoto schválení valnou hromadou nenabude smlouva účinnosti. Smlouva je účinná ode dne vzniku funkce, nebo od dne jejího uzavření, v závislosti na tom, který z těchto dnů nastal později. Valná hromada může stanovit i jiný den počátku účinnosti smlouvy, může tedy schválit i zpětnou účinnost a tím přiznat odměnu za výkon funkce i za dobu před schválením smlouvy.¹⁴⁸

3.4.8.2 Odměna za výkon funkce

Pokud není ve smlouvě o výkonu funkce sjednána odměna, nebo je sjednána v rozporu se zákonem, platí nevyvratitelná domněnka, že je výkon funkce bezplatný. To neplatí, pokud neplatnost smlouvy či ujednání o odměně v ní obsažené, zapříčinila společnost, a ne člen správní rady. Dále se to vztahuje na situaci, kdy smlouva není uzavřena, nebo bezprostředně po uzavření není schválena valnou hromadou z důvodů překážek na straně společnosti, či z důvodu vis maior nebo jiné překážky vzniklé nezávisle na vůli člena správní rady. Odměna se v těchto případech určuje znaleckým posudkem jako odměna obvyklá v době uzavření smlouvy.¹⁴⁹

Pokud ve smlouvě o výkonu funkce je sjednáno odměňování, musí dle § 60 ZOK obsahovat stanovené konkrétní údaje, a to např.: vymezení všech

¹⁴⁸ Ustanovení týkající se účinnosti smlouvy o výkon funkce byla přidána do ZOK až novelou č. 33/2021 Sb. Z předchozí úpravy bylo možno při neschválení smlouvy o výkon funkce nejvyšším orgánem dovozovat, že je relativně neplatná. Tato relativní neplatnost v praxi působila potíže, jelikož smlouva byla platná do doby, než se někdo nedovolal její neplatnosti. Zmíněná nová ustanovení by tedy měla vést k posílení právní jistoty všech zainteresovaných osob.

¹⁴⁹ ŠTENGLOVÁ, I. In ŠTENGLOVÁ, I. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2017, s. 173–180.

složek odměn, určení výše odměny nebo způsobu jejího výpočtu, či určení pravidel pro výplatu zvláštních odměn.

Členu správní rady může také plynout plnění z právního předpisu, nebo z vnitřního předpisu. Ostatní plnění, která plynou členovi správní rady z titulu tohoto členství, musí být schválena valnou hromadou. Při plnění bez tohoto souhlasu se jedná o bezdůvodné obohacení a člen správní rady je povinen takovéto plnění vydat společnosti.¹⁵⁰ Schválení se tedy mj. nevztahuje na plnění plynoucí z pracovněprávního vztahu, jelikož toto plnění nesouvisí s výkonem jeho funkce.¹⁵¹ Dle ustanovení § 61 odst. 2 ZOK se členovi správní rady neposkytne odměna, za situace, kdy výkon jeho funkce zřejmě přispěl k nepříznivému hospodářskému výsledku společnosti, nicméně i přesto mu může být odměna přiznána rozhodnutím valné hromady.

¹⁵⁰ Ibidem, s. 182.

¹⁵¹ Viz rozhodnutí NS ČR ze dne 16. června 2010, sp. zn. 29 Cdo 2126/2009.

4. Monistický systém v zahraničí

Smyslem této kapitoly je provést stručný exkurz do několika vybraných zahraničních úprav monistického systému řízení akciové společnosti a poukázat na jednotlivé odlišnosti od české úpravy, které by mohly sloužit jako inspirace pro úpravu *de lege ferenda*.

4.1 Monistický systém v USA

Ve USA neexistuje jedno společné obchodní právo pro všechny státy federace, jelikož tato právní oblast spadá do působnosti jednotlivých států. Nicméně existuje soubor vzorových pravidel („*Model Business Corporation Act*“,¹⁵² dále také jako MBCA), jež 24 států převzalo jako celek a pro řadu dalších států představuje základ jejich úpravy.¹⁵³ MBCA tedy přispívá ke sblížení obchodního práva v jednotlivých státech USA, a proto se jeho ustanoveními budu níže konkrétněji zabývat.

Ústředním správním orgánem akciové společnosti je v USA správní rada (*board of directors*), ve které dochází ke koncentraci řídicí i kontrolní funkce. Členové správní rady jsou označováni jako „ředitelé“ (*directors*), kteří se dělí na výkonné (*executive officers*) a nevýkonné. K oddělení řídicí a kontrolní funkce dochází uvnitř správní rady rozdělením jejích členů na závislé a nezávislé. Stejně jako dle české právní úpravy lze vytvořit jednočlennou správní radu.¹⁵⁴ V rámci správní rady jsou vytvářeny 2 výbory (*committees*), a to výbor pro jmenování a výbor pro odměňování.

Výkonní ředitelé svými funkcemi odpovídají českému pojmu „statutární orgán“, jež americké právo nezná.¹⁵⁵ Výkonní ředitelé jsou zaměstnanci společnosti a jsou jmenováni správní radou, která je může také kdykoliv odvolat. Správní rada přenáší na výkonné ředitele jednatelské oprávnění. Vedoucí výkonný ředitel je

¹⁵² Model Business Corporation Act (2016 Revision) (December 9, 2016). [online]. 2016 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: https://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/business_law/corplaws/2016_mbca.authcheckdam.pdf.

¹⁵³ BEBCHUK, L. The Case for Increasing Shareholder Power. *Harvard Law Review*. [online]. 2005, vol. 118, p. 844. [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=387940.

¹⁵⁴ Viz § 8.03 MBCA.

¹⁵⁵ BOHÁČEK, M. *Základy amerického obchodního práva*. Praha: Linde, 2007, s. 173.

označován jako „*Chief Executive Officer*“ (CEO) jemuž náleží operativní řízení společnosti.

V roce 2002 byl na federální úrovni v reakci na kolaps společností Enron či WorldCom přijat zákon „*Sarbanes-Oxley Act*“. Na základě tohoto zákona musí společnosti povinně vytvářet výbor pro audit (*Audit Committee*). Všichni členové výboru pro audit musejí být nezávislí na společnosti. Do působnosti tohoto výboru patří především kontrola účetnictví a výběr auditora. Tento americký výbor pro audit představoval inspiraci i pro úpravu výboru pro audit dle českého právního řádu, kterému se věnuji v kapitole 3.4.7.3 „*Kontrolní působnost*“ této práce.

4.2 Monistický systém ve Velké Británii

Právní úprava korporálního práva je ve Velké Británii upravena především v zákoně „*Companies Act 2006*“. Tento zákon je závazný pro soukromé i veřejně obchodovatelné společnosti a povaha jeho ustanovení je kogentní. Přestože jsou ustanovení zákona kogentní, nechává většinu úpravy vnitřní organizace na společnosti, a to především díky tomu, že úprava orgánů společnosti obsažená v zákoně je velmi stručná až minimalistická. Členové správní rady jsou označováni jako „*directors*“ tedy ředitelé. *Companies Act* nijak neupravuje správní radu jako orgán, jen stanovuje požadavky, které musí splňovat jednotliví ředitelé. Tyto požadavky jsou obdobné požadavkům kladeným na členy správní rady dle české právní úpravy. Jsou jimi například: povinnost jednat v rámci působnosti svěřené stanovami, jednat v zájmu společnosti, jednat s přiměřenou péčí a pečlivostí, zákaz střetu zájmů nebo zákaz přijímání výhod od třetích stran.¹⁵⁶

Významnějším dokumentem, který je součástí britského práva obchodních společností a jež upravuje strukturu správní rady je Kodex správy a řízení Spojeného království „*UK Corporate Governance Code*“¹⁵⁷ (dále jako kodex). V kodexu jsou promítnuty hlavní zásady corporate governance. Kodex je zaměřen především na společnosti kótované na Londýnské burze cenných papírů¹⁵⁸ („*London Stock Exchange*“) pro které je závazný na základě zákona o finančních

¹⁵⁶ Viz oddíly 170 – 177, *Companies Act 2006*. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>.

¹⁵⁷ FINANCIAL REPORTING COUNCIL. *The UK Corporate Governance Code* [online]. Frc.org.uk, 2018 [cit. 16. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.frc.org.uk/getattachment/88bd8c45-50ea-4841-95b0-d2f4f48069a2/2018-UK-Corporate-Governance-Code-FINAL.pdf>.

¹⁵⁸ Kodex je platný všechny pro společnosti, které jsou obchodovatelné na Londýnské burze cenných papírů bez ohledu na to, zda mají sídlo ve Velké Británii nebo v zahraničí.

službách a trzích z roku 2000 „*Financial Services and Markets Act*“. Kodex je tedy závazný jen pro veřejné společnosti, zatímco pro soukromé společnosti slouží jako nezávazné doporučení. Pravidla, která jsou součástí kodexu jsou uplatňována dle zásady „*comply or explain*“ (podřídit se nebo vysvětlit).

Tento princip spočívá v tom, že se od jednotlivých požadavků stanovených kodexem lze odchýlit, přičemž toto nedodržení určeného standardu musí být odůvodněno ve výroční zprávě společnosti. Společnost tedy není sankcionována státem (jelikož se jedná o *soft law*), ale může být sankcionována trhem, například když se investorům nebude vysvětlit společnosti, proč se odchylují od principů corporate governance zamlouvat, nebudou do společnosti investovat. Společnosti tedy nemusí striktně dodržovat daná pravidla, ale mohou si je flexibilně přizpůsobit dle konkrétních odlišností jednotlivých společností „na míru“.¹⁵⁹

Kodex stanoví, že nejméně polovina správní rady by měla být tvořena nevýkonnými řediteli.¹⁶⁰ Tímto by měla být zajištěna dostatečná kontrola řízení společnosti, kdy by tito nevýkonní členové měli obdobnou funkci jako dozorčí rada v dualistickém systému. Česká úprava dle ZOK nestanovuje obdobný požadavek na rozdělení členů správní rady na výkonné a nevýkonné, ani ho výslovně nevylučuje, takže toto rozdělení nechává zcela v kompetenci společníků společnosti.

Obdobou českého statutárního ředitele dle ZOK je výkonný ředitel (*Chief executive officer, CEO*) s tím rozdílem, že statutární ředitel dle ZOK je obligatorně zřizovaným orgánem. V anglickém pojetí je CEO vrcholným manažerem společnosti, tedy jejím zaměstnancem, zatímco statutární ředitel je orgánem společnosti. Narozdíl od českého pojetí, kdy dle ZOK může tatáž osoba vykonávat funkci jak statutárního ředitele, tak i předsedy správní rady,¹⁶¹ je v kodexu zakotvena neslučitelnost funkcí CEO a předsedy správní rady.¹⁶² Čímž je na rozdíl od české úpravy také dán požadavek minimálně dvoučlenné správní rady, přičemž alespoň jeden z nich musí být fyzickou osobou.

¹⁵⁹ LUO, Y. SALTIERO, S. *Governance Quality in a “Comply or Explain” Governance Disclosure Regime*. In: *Corporate Governance: An International Review* [online]. 2014, s. 460–481 ISBN 09648410. [cit. 2020-03-02]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/corg.12072>.

¹⁶⁰ Viz kodex, ustanovení 11.

¹⁶¹ Viz stanovisko NS ČR sp. zn. Cpjn 204/2015, ze dne 13. ledna 2016.

¹⁶² Viz kodex, ustanovení 9.

Předseda správní rady by měl vést její jednání a je odpovědný za její efektivní fungování. Je také zavedeno pravidlo, dle kterého by předseda správní rady neměl vykonávat funkci déle než devět let.¹⁶³

Správní rada soukromých společností musí mít alespoň jednoho člena, zatímco veřejné společnosti musí mít minimálně dva členy, z nichž alespoň jeden musí být fyzická osoba.

Zatímco členové správní rady české a.s. jsou voleni přímo valnou hromadou, kodex doporučuje, aby proces jmenování členů správní rady vedl nominační výbor (komise) složený převážně z nezávislých ředitelů.¹⁶⁴ Takto jmenování členové musí být poté potvrzení usnesením na následujícím zasedání valné hromady.

Pro určení, zda je člen správní rady nevýkonný se používají různé determinanty jako např: zda byl za posledních pět let zaměstnancem společnosti, zda byl za poslední tři roky ve významném obchodním vztahu se společností nebo celková délka jeho působení ve správní radě.¹⁶⁵

4.3 Monistický systém ve Francii

Základním právním předpisem upravujícím akciové společnosti ve Francii je „*Code de commerce*“¹⁶⁶ neboli obchodní zákoník (dále jako CdC) z roku 1807. CdC za dobu svojí existence pochopitelně prošel celou řadou novelizací, čímž doznal značných změn od svého původního znění. Možnost volby mezi monistickou a dualistickou strukturou nabízí CdC od roku 1967.

Jediným správním orgánem je v monistickém systému správní rada (*Conseil d'administration*). Správní rada je vedle valné hromady jediným obligatorně zřizovaným orgánem. V jejím čele stojí předseda, kterého si správní rada sama volí. CdC na rozdíl od české právní úpravy stanovuje maximální i minimální počet členů správní rady, kdy správní rada musí mít alespoň tři a nejvíce pak osmnáct členů. CdC klade na členy správní rady i další požadavky které nemají obdobnou úpravu v ZOK, jako například dispozitivní ustanovení, které stanovuje že nejvýše jedna třetina členů správní rady může být starší než 70 let¹⁶⁷ nebo omezení, kdy člen

¹⁶³ Viz kodex, ustanovení 19.

¹⁶⁴ Viz kodex, ustanovení 17.

¹⁶⁵ Viz kodex, ustanovení 10.

¹⁶⁶ Code de commerce ve znění ze dne 25. 3. 2020 [online]. [cit. 27. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379&dateTexte=20190201>.

¹⁶⁷ Viz článek L. 225-19 CdC.

správní rady může být současně členem nejvíce pěti správních rad společností se sídlem ve Francii.¹⁶⁸

Úprava v CdC nabízí dvě formy monistického modelu. Tyto formy se liší šíří působnosti předsedy správní rady, což závisí na tom, zda předseda správní rady zastává současně funkci generálního ředitele, či zda tato funkce náleží osobě odlišné. Volba jedné z forem náleží správní radě. V klasickém modelu je předseda správní rady současně i generálním ředitelem (*Président Directeur Général*).¹⁶⁹ Tento předseda společnost zastupuje a je pověřen obchodním vedením. V této formě monistického modelu může předseda navrhnout jmenování jednoho nebo i více generálních ředitelů jež mu ve funkci asistují (tzv „delegování“ generální ředitelé). Zbývající členové správní rady mají především kontrolní funkce.

V subsystému, který byl zaveden do CdC novelou z roku 2001 jsou funkce předsedy správní rady a generálního ředitele personálně odděleny, přičemž předsedovi správní rady náleží především reprezentativní a koordinační funkce, zatímco generálnímu řediteli náleží obchodní vedení a zastupování společnosti.¹⁷⁰

Generální ředitel ani předseda správní rady nejsou na rozdíl od statutárního ředitele dle účinné české právní úpravy samostatnými orgány, přestože jim náleží obdobná působnost jako statutárnímu orgánu v českém právním prostředí. Novelizovanou úpravou, ve které se ruší statutární ředitel jako samostatný orgán, se tedy česká úprava více přiblíží té francouzské.

Do novely z roku 2008 byl stanoven požadavek, že člen správní rady musí být zároveň i vlastníkem určitého počtu akcií společnosti. Do této novely se tedy nedalo hovořit o nezávislých členech správní rady z pohledu doktríny corporate governance. Nicméně povinnost být akcionářem společnosti může být pro členy správní rady i nadále zakotvena ve stanovách společnosti.¹⁷¹

Narozdíl od české právní úpravy je ve francouzské úpravě zakotvena povinná kodeterminace i pro akciové společnosti s monistickým systémem řízení, kdy platí, že společnost, jež má více jak 5 tisíc zaměstnanců nebo alespoň 1 tisíc zaměstnanců ve Francii, musí mít 1 zástupce zaměstnanců, ve správní radě, která má nejvíce 12 členů, a dva zástupce zaměstnanců, pokud má správní rada více

¹⁶⁸ Viz článek L. 225-21 CdC.

¹⁶⁹ Zkráceně PDG, což představuje obdobu anglického CEO.

¹⁷⁰ Viz článek L. 225-51-1 CdC.

¹⁷¹ Viz článek L. 225-25 CdC.

než 12 členů.¹⁷² Společnosti, pro které neplatí povinnost kodeterminace, mají možnost ji zakotvit do stanov společnosti.

4.4 Monistický systém v Itálii

Monistický systém je jedním ze tří systémů řízení a správy, jež jsou upraveny v italském občanském zákoníku „*Codice civile*“¹⁷³ (dále také jako CoCi). Ústředním orgánem řízení společnosti je v italském monistickém systému správní rada (*Consiglio di amministrazione*, dále také jako Cda). Cda disponuje kontrolní a jednatelskou působností a náleží jí obchodní vedení společnosti.¹⁷⁴ Cda je volena valnou hromadou společnosti. Na rozdíl od české úpravy nenáleží Cda zástupčí oprávnění jako celku, ale je vykonáváno pouze jednotlivými členy, popř. více členy společně. Zatímco dle české úpravy lze vytvořit správní radu jako orgán unipersonální, CoCi klade podmínku minimálního počtu pěti, popř. sedmi členů.¹⁷⁵

CoCi explicitně stanovuje povinnost rozdělení členů správní rady na nevýkonné (nezávislé) a výkonné, zatímco česká úprava ponechává toto rozdělení na společnících společnosti. Nevýkonní členové musí tvořit alespoň jednu třetinu správní rady.¹⁷⁶ Cda může jmenovat generálního ředitele („*direttore generale*“, který je obdobou CEO), a který je pověřen výkonem každodenních záležitostí společnosti. Na rozdíl od statutárního ředitele není samostatným orgánem ani statutárním orgánem, ale je pojímán jako výkonný zaměstnanec společnosti, jež stojí na vrcholu hierarchické struktury zaměstnanců.¹⁷⁷ V rámci Cda může být také vytvořen kolektivní výkonný orgán („*comitato esecutivo*“). Obdobně jako v české právní úpravě může být působnost rozdělena dle jednotlivých oblastí mezi členy Cda, přičemž Cda má vůči nim kontrolní povinnost.

Uvnitř Cda se obligatorně vytváří kontrolní výbor „*Comitato per il controllo sulla gestione*“, jehož členové jsou voleni ze členů Cda samotnými členy Cda. Kontrolní výbor není samostatným orgánem, jelikož se jeho působnost odvozuje od působnosti Cda. Členy kontrolního výboru mohou být výlučně nevýkonní členové Cda, na něž zároveň CoCi klade další specifické nároky, které by měli

¹⁷² Viz článek L. 225-79-2 CoCi.

¹⁷³ Codice Civile, Regio decreto 16. marzo 1942.

¹⁷⁴ Viz článek 2409-septiesdecies CoCi.

¹⁷⁵ BODLÁK, F. Správní rada akciové společnosti v České republice a Itálii. *Obchodněprávní revue*. 2015, č.3, s. 65.

¹⁷⁶ Viz článek 2409-septiesdecies CoCi.

¹⁷⁷ BODLÁK, F. Správní rada akciové společnosti v České republice a Itálii. *Obchodněprávní revue*. 2015, č.3, s. 65.

zajistit nezávislost a správnost výkonu jejich funkce.¹⁷⁸ Výhodu kontrolního výboru lze spatřovat v tom, že jeho členové jsou zároveň členy Cda, tudíž vykonávají kontrolu i *ex ante* a zároveň nedochází k informační asymetrii jako v dualistickém systému v případě představenstva a dozorčí rady.¹⁷⁹

¹⁷⁸ Ibidem.

¹⁷⁹ Ibidem.

Závěr

Monistický model akciové společnosti dle ZOK provázela od jeho zavedení značná míra právní nejistoty, která pramenila především z odkazovacích ustanovení na systém dualistický a sporných a nejasných ustanovení plynoucích z existence statutárního ředitele jako druhého obligatorně zřizovaného orgánu. Přestože se s pomocí judikatury a odborné veřejnosti podařilo vyjasnit některé problémové ustanovení, bylo potřeba věnovat zvýšenou pozornost při úpravě stanov společnosti, což spolu s lehce nepřehlednou úpravou tohoto systému mohlo některé akciové společnosti odrazovat od jeho volby.

Prvním z cílů této práce bylo identifikovat a analyzovat problematická ustanovení účinné úpravy. Autor zjistil, že výkladové problémy vyplývají především z použitému legislativně-technického řešení, kdy je značná část úpravy vyřešena pomocí dvou odkazovacích ustanovení na úpravu dualistického systému. Jako druhou hlavní příčinu výkladových problémů lze označit existenci orgánu statutárního ředitele.

Hlavním cílem práce bylo přiblížit podobu monistického systému akciové společnosti s účinností od 1. ledna 2021. Autor podrobněji rozpracovává jednotlivé instituty, jež se vztahují na monistický systém, a to především s důrazem na správní radu a její členy. Novým konceptem se monistický model dle ZOK více přiblíží typickému monistickému modelu známému ze zemí s dlouholetou tradicí. Díky přiblížení zahraničním úpravám a opuštění současné „hybridní“ úpravy, může tento model představovat atraktivní volbu pro zahraniční investory, kteří mohou být na tento model zvyklí ze své domovské země.

V novelizované úpravě dochází k překonání výkladových nejasností současné úpravy, a to především díky tomu, že dochází ke zrušení statutárního ředitele jako samostatného obligatorně zřizovaného orgánu. Dále dochází k posílení právní jistoty také díky nové explicitní úpravě monistického systému, kdy je upuštěno od odkazovacích ustanovení § 456 ZOK, které se, jak je uvedeno výše také neobešly bez interpretačních problémů.

K dalšímu zvýšení právní jistoty dochází v souvislosti se vznikem funkce ve správní radě, a to explicitním vymezením pravomoci jmenování členů správní rady do působnosti valné hromady, čímž dochází k vyloučení možnosti

kodeterminace pro tento systém. Dále dochází k explicitní úpravě akcí s vysílacím právem, na jejichž přípustnost měla odborná veřejnost nejednotný názor.

I přes odstranění celé řady interpretačních nejasností bude pro bezproblémové fungování tohoto modelu potřebná pečlivá úprava stanov společnosti, jelikož zákonná úprava je velmi stručná a ponechává značný prostor pro úpravu jejími zakladateli. Ve stanovách bude potřeba například jasně vymezit pravidla svolávání správní rady. Dále bude potřeba věnovat zvýšenou pozornost pravidlům zákazu konkurence pro členy správní rady, jež bude nově možné ve stanovách i zcela vyloučit.

Posledním cílem bylo pomocí komparace identifikovat specifika zahraničních úprav monistického modelu s cílem jejich možného využití pro úvahy ohledně možné budoucí právní úpravy. Díky přijetí nové úpravy se počet rozdílů od zahraničních úprav podstatně snižuje, nicméně za hlavní rozdíly, které by v budoucnu mohli najít využití i v české právní úpravě autor považuje především rozdělení členů správní rady na výkonné a nevýkonné, díky čemuž by se navýšila možná kontrola činnosti členů správní rady, čímž by se mohlo předcházet zneužití výkonu funkce. Ve stejném smyslu by mohlo přicházet v úvahu navýšení minimálního počtu členů správní rady. Uvedené kontrolní mechanismy by mohly být užitečné především u významnějších společností, kde by se mohly aplikovat od určitého minimálního počtu zaměstnanců, či akcionářů. Stejně tak by mohlo přicházet v úvahu umožnění zavedení kodeterminace do stanov akciové společnosti i s monistickou strukturou, přičemž se domnívám, že tato možnost by mohla mít smysl u větších společností, kdy jsou členové správní rady rozděleni na výkonné a nevýkonné členy, přičemž by zaměstnanci měli možnost volit členy s kontrolní působností.

Závěrem lze konstatovat, že novou právní úpravu monistického modelu akciové společnosti lze považovat za zdařilou a účinností zákon č. 33/2020 Sb., se Česká republika zařadí mezi státy s klasickou podobou monistického modelu.

Resumé

The topic of this thesis is a monistic model of the internal structure of a joint stock company. Until 1 January 2014, joint stock companies in the Czech Republic could only be set up with a dualistic model of internal structure. Therefore, the monistic model of a joint stock company is a relatively new for the Czech legal environment.

Effective Czech legislation for the monistic model in the Business Corporations Act provides many interpretative ambiguities and unanswered questions. The Czech legislation also does not reflect the classic, typical monistic model known from countries where this model has a long tradition. The Czech legislation differs from the classical monistic model mainly by the obligatory creation of two internal management bodies - the Board of Directors and the Statutory Director, whereas the classic monistic model is characterized by the creation of only one internal management body - the board of directors.

In response to these shortcomings and in an effort to bring the Czech monistic system closer to the classical regulation, an amendment to the Business Corporations Act was approved. This amendment shall enter into force on 1 January 2021. This amendment newly includes an explicit modification of the monistic system and completely replaces the current regulation.

Firstly, the author deals with the effective legal regulation of the monistic system according to the Business Corporations Act, which will expire on 31 December 2020, mainly focusing on specifics and differences compared to the revised future regulation.

In the next part the author tries to present the form of the monistic model with respect to the changes brought by the amendment, i.e. what the legal regulation of the monistic model as a whole will look like with effect from 1 January 2021. The most attention is paid to the institutes concerning the board of directors and its members as it is the central and most important body of the company with a monistic structure.

In the last chapter of this work, the author deals with the modifications of the monistic system according to the legal system of the selected states, which is compared with the Czech legislation by a comparative method. The specific states are chosen mainly because they are typical countries that prefer the monistic system (USA, Great Britain), or because Czech lawmakers sought inspiration in these legal systems in the creation of the Czech monistic system (Italy, France).

Seznam použité literatury a dalších pramenů

Odborné monografie, komentáře a sborníky

BĚLOHLÁVEK, A. J. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013.

BOHÁČEK, M. *Základy amerického obchodního práva*. Praha: Linde, 2007.

ČÁP, Z., HEJDA, J. *Zákon o obchodních korporacích: výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. Praha: Linde Praha, 2013.

ČERNÁ, S. *Obchodní právo 3*. Praha: ASPI, 2006.

ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015.

ČVANČAROVÁ, Z., HUČKA, M., KUBÍČEK A., MALÝ, M. *Mezinárodní správa společností*. Praha: C.H. Beck, 2014.

DVOŘÁK, T. *Akciová společnost a Evropská společnost*. 2. vydání. Praha: ASPI, 2009.

DVOŘÁK, T. *Akciová společnost*. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2016.

GRIFFIN, S. *Company law: fundamental principles*. Harlow: Pearson, 2006.

HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010.

HAVEL, B. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012.

HEJDA, J. *Akciová společnost*. Olomouc: ANAG, 2014.

HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D. a kol. *Corporate governance: kolektivní monografie*. Praha: Wolters Kluwer, 2015.

LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2014.

ROZEHNAL, A. *Obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014.

RŮČKOVÁ, P. *Corporate Governance v České republice*. Praha: Professional Publishing, 2008.

ŘEHÁČEK, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. Praha: C.H. Beck, 2010.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, 2014.

STRINGHAM, E. *Private governance: creating order in economic and social life*. New York: Oxford University Press, 2015.

Odborné články

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ GÜRLICH & CO. Akciová společnost – monistický systém vnitřní struktury. *Novinky z rekodifikace – advokátní kancelář GÜRLICH & Co.* 2014, č. 27.

BALÝOVÁ, L. Péče řádného hospodáře ve volených orgánech obchodních korporací ve světle rekodifikace. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 7-8.

BÁLEK, J. V postavení člena voleného orgánu obchodní korporace očima připravované novely zákona o obchodních korporacích. *Právní rozhledy*. 2020, č. 3.

BODLÁK, F. Správní rada akciové společnosti v České republice a Itálii. *Obchodněprávní revue*. 2015, č.3.

BORKOVEC, A. Právní následky porušení fiduciárních povinností. *Právní rozhledy*. 2020, č. 4.

ČERNÁ, S. Výbory pro audit v zahraničních a tuzemských akciových společnostech. *Obchodněprávní revue*. 2010, č. 8.

DĚDIČ, J., LASÁK, J. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (1. část). *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 3.

DĚDIČ, J., LASÁK, J. Monistický systém řízení akciové společnosti: výkladové otázky (2. část). *Obchodněprávní revue*. 2013, č. 4.

HÁMORSKÁ, A. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 9.

JOSKOVÁ, L. Je rozdíl mezi povinností loajality a povinností postupovat s péčí řádného hospodáře?. *Obchodněprávní revue*. 2019, č. 11-12.

JOSKOVÁ, L. Rozdělení působnosti v rámci kolektivního orgánu a jeho dopad na odpovědnost. *Bulletin advokacie*. 2014, č. 7-8.

KOŽIAK, J. Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách). *Obchodněprávní revue*. 2012, č. 4.

PŘÍKAZSKÁ, M. Následky porušení povinností ze smlouvy o výkonu funkce a jejich vymáhání: limity odpovědnosti člena orgánu a limity smlouvy o vypořádání. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2017, č. 4.

ŠTENGLOVÁ, I. Střet zájmů člena statutárního orgánu kapitálové obchodní korporace ve vazbě na principy corporate governance. *Bulletin advokacie*. 2019, č. 11.

ŠUK, P. Kogentnost a dispozitivita korporátního práva – hledání hranic. *Ad Notam*. 2019, č. 3.

Elektronické zdroje

CADBURY, A. *Report of the Committee on the Financial aspects of corporate governance, The Committee on the financial aspects of corporate governance and Gee and Co. Ltd* [online]. 1999 [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: <http://www.ecgi.org/codes/documents/cadbury.pdf>.

HIGGS, D. *Review of the role and effectiveness of non-executive directors*. [online]. 2003, s. 22, [cit. 2020-02-16]. Dostupné z: <https://ecgi.global/sites/default/files/codes/documents/higgsreport.pdf>.

MCCANN, F. The role of the Non-Executive Director. *Institute of Directors* [online]. 2015 [cit. 2020-02-25]. Dostupné z: <https://www.iodireland.ie/sites/default/files/documents/IOD%20Factsheet%20-%20The%20role%20of%20the%20Non-Executive%20Director.pdf>.

Model Business Corporation Act (2016 Revision) (December 9, 2016). [online]. 2016 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: https://www.americanbar.org/content/dam/aba/administrative/business_law/corplaws/2016_mbca.authcheckdam.pdf.

OECD. *Principles of Corporate Governance. Organisation for Economic Co-operation and Development* [online]. 1999 [cit. 2020-02-13]. Dostupné z: [https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=C/MIN\(99\)6&docLanguage=En](https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=C/MIN(99)6&docLanguage=En).

Právní předpisy

a) České

Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb. , o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Důvodová zpráva k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb. , o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a dalších souvisejících zákonů.

Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA) k zákonu č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb. , o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a dalších souvisejících zákonů.

Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti (SE).

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti.

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

Zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

b) Zahraniční

Codice Civile, Regio decreto 16. marzo 1942. (Itálie)

Code de commerce. (Francie)

Companies Act 2006, An Act to reform company law and restate the greater part of the enactments relating to companies; to make other provision relating to companies and other forms of business organisation; to make provision about directors' disqualification, business names, auditors and actuaries; to amend Part 9 of the Enterprise Act 2002; and for connected purposes. (Velká Británie)

Sarbanes–Oxley Act, An Act To protect investors by improving the accuracy and reliability of corporate disclosures made pursuant to the securities laws, and for other purposes. (USA)

The Financial Services and Markets Act 2000. (Velká Británie)

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 21. 8. 2018, sp. zn. III. ÚS 669/17.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. července 2002, sp. zn. 29 Odo 198/2002.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 16. června 2010, sp. zn. 29 Cdo 2126/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. května 2003, sp. zn. 21 Cdo 138/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. dubna 2018 sp. zn. 31 Cdo 4831/2017.

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2016, sp. zn. Cpjn 204/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2010, sp. zn. 29 Cdo 2363/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. dubna 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005

Seznam použitých zkratk

a.s.	Akciová společnost
Cda	Consiglio di amministrazione
CdC	Code de commerce
CEO	Chief executive officer
CoCi	Codice Civile
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
MBCA	Model Business Corporation Act
NS	Nejvyšší soud České republiky
ObčZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
SE	Societas Europaea
ZES	Zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
ZŽ	Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)